

Entrevista a MARÍA DOLORES MARTÍNEZ GALLEGO

E.- Entrevista a Mª Dolores Gallego, 2 de noviembre de 1998, 1ª sesión.

E.- Doncs això, com vam quedar l'altra dia, vull que em comenci a parlar dels seus avis, ja sé que no recorda gaires coses..., ja em va dir que no els va conèixer.

Sí, no, no, jo només vaig conèixer l'àvia materna, vull dir, els avis per part de pare i l'avi de la mare no els vaig conèixer. Per tant de l'àvia puc dir molt poca cosa, era una senyora que va morir als vuitanta-tres anys. A la que estava a casa vivint amb unes ties que vivien amb ella, i bueno, la recordo, jo era. Va morir que jo tenia em sembla uns setze o disset anys, disset anys em sembla que tenia jo. Per tant, poca cosa recordo de l'àvia.

E.- No va conviure amb ella?

No, no, no, només l'anàvem a veure allò, les visites normals dels caps de setmana, dels diumenges sobretot, recordo això, de que anàvem a veure'ls, i això que vivien bastant a prop, però bueno, al anar a escola i tal pues, i treballar després, ja no hi havia només que això, aquesta relació de veure-la els caps de setmana i ja està, res més.

E.- Sap si la seva àvia sabia escriure i llegir?

Doncs... jo diria que no, no ho sé, però em sembla que no, jo diria que... no ho sé, és que no ho sé, això no, no ho he preguntat mai ni... com ja la vaig conèixer que era molt gran, són d'aquestes coses que ja sempre veus una, una àvia i ja no em vaig preocupar, no ho sé...

E.- Els seus pares no havien parlat mai dels seus estudis, no em parlaven mai?

Dels altres avis el meu pare no, la veritat és que no, no parlaven massa. I la meva mare, doncs, com, de l'avi com una cosa que era una persona molt respectuosa, molt així, molt seriosa, molt... que havia tingut nou fills però lo quotidià de la família, no massa cosa, no no, tampoc havien...

E.- Lo més quotidià/

Sí, allò que no, però lo quotidià vull dir, això, que era una persona que si era molt, que estava molt dels fills, però que també al mateix temps era molt sever i que era molt així i tal, però poca cosa, la veritat és que poca cosa, dels avis, tal com ara es parla més dels avis i tot això, abans era... també, jo també tinc que dir que era, vivíem, la petita d'una família que ja eren tots bastant grans, i aleshores, vull dir, no sé, potser també això... el meu pare era bastant gran quan em van tindre a mi, la meva mare ja tenia quaranta anys, a veure, no és que sigui gran però en aquella època ja era ser bastant gran, i no, no havíem parlat massa la veritat, no teníem massa coses per explicar.

E.- Aquesta diferència, al ser vostè la més petita, condicionava en algo la seva relació amb els seus pares?

No, no, simplement de que... bueno, han considerat com si tinguessin ja els altres fills grans, que ja ho sabien tot i que jo tenia donar... i tampoc m'havia preocupat massa de preguntar suposo, vull dir, que no deuria tindre massa inquietud per preguntar coses, suposo, suposo, vull dir, que no ho sé.

E.- Quants germans em vas dir que tenia?

Set, set germans. Set germans però que també és una mica especial. El meu pare es va casar tres vegades, amb la primera dona va tindre només un fill, un fill que ara ja és un germà que és mort, que va morir als vuitanta anys. Després es va casar i va tindre cinc fills, ai, quatre fills més, aleshores quan es va morir la dona, la meva mare es va casar amb ell que era una cunyada, era germana de la dona, que estava soltera, suposo que era com aquelles coses que passaven també antigament, una mica de, doncs que el cunyat es queda amb quatre fills petits i que, bueno, ella estava soltera i es va casar. Llavors van tindre, els meus pares van tindre un altre noi i jo. O sigui, el pare i aquesta mare doncs, només són dos fills.

E.- Parli una mica del seu pare, sap si sabia escriure, sabia llegir...

Sí, sí.

E.- Havia anat a escola?

Sí.

E.- Saps quant de temps?

Suposo que no ho se, en aquella època deuria ser fins quan et poses a treballar quan ja d'allò... però sí, sí, perquè treballava a una empresa que era conserge però treballava a la Phillips però a les oficines diguem, era conserge i a més a més portava, agafava el telèfon, bueno i tota... vull dir, que segur que de llegir i escriure sí que en sabia.

E.- Com va arribar a ser conserge?

No ho sé. Però jo recordo de tota la vida, perquè va ser un treballador que bueno, em sembla que va fer trenta-cinc anys o... em sembla que va treballar sempre a aquesta empresa, no recordo de haver sentit que havia treballat a una altra empresa.

E.- I sempre va tenir aquest puesto de treball?

Suposo que sí, sí, sí, suposo, perquè además i això sí que ho recordo com molt d'allò que quan es va posar malalt que va tindre un atac de fa-----, una embòlia diríem, es va posar malalt i ja era bastant gran, bueno, l'empresa va respondre... això ho recordo d'haver-ho sentit a casa, molt bé, molt... bueno, que va cobrar, vull dir, que no van deixar de pagar-li el mes, i bueno, ja no va poguer anar més a treballar, vull dir, va estar com cinc o sis anys malalt a casa i ja després ja va morir. D'aquesta enfermetat no va morir però es va degenerar amb un càncer i va morir al cap de sis anys. Però recordo això, de sentir a casa de dir que l'empresa, doncs que havia estat, i que trucaven i preguntaven, bueno, havien anat a veure'l, vull dir que bé, una empresa que ell hi estava bé. Estava bé i estaven contents.

E.- Bueno, el seu pare té una mica una historia personal una mica complicada potser, no, Com es va conèixer amb la dona, que era la seva cunyada, aquesta relació?

Sí, la meua mare... va ser, jo suposo que era la relació aquesta de, bueno, que eren família i que al morir la dona i tenir els fills petits, doncs bueno, va ser com, jo sempre hi he sentit de dir que això antigament passava bastant, de que eren arreglillos d'aquests de les famílies que la cunyada, que la no sé que es casa... una miqueta això, no, que suposo que la situació, i al estar ella soltera i tot plegat, mira, ens van casar.

E.- Amb les altres seves dues dones, coneix la història?

No. La primera sé que eren molt joves, es van casar i a Múrcia, vull dir, era fora, no era aquí a Barcelona i ell va vindre amb aquest fill quan era petit, deuria de tindre dos o tres anys, va vindre cap aquí Barcelona.

E.- Ell, el seu pare?

El meu pare.

E.- Sol?

Amb el fill. I van estar vivint amb un germà d'ell una temporada i després suposo que deuria de conèixer la dona, la segona dona, i es van casar i tot això.

E.- Entenc que va venir a Barcelona el seu pare, un cop morta la seva primera dona.

Sí, la primera dona sí.

E.- Podria ser que fos arrel d'això que va emigrar de Múrcia?

És possible, és possible. Però era molt jove, bueno, era bastant jove, sí, vint-i-tres o vint-i-quatre anys, vull dir que era bastant jove.

E.- I li va explicar alguna vegada per què va sortir de Múrcia per venir a Barcelona?

Això ja són coses que hi he sentit jo també parlar a la família, no, allò que ho han explicat i tal, però no... suposo que deuria de ser per sortir-se'n de, no sé, amb un fill i amb les perspectives que tenia un germà aquí que ja vivia i que estava, bueno, que va poguer anar a viure a casa d'ell, suposo que li va obrir aquest pas per poguer veure si així tiraven... suposo que per trobar feina i tirar endavant la vida.

E.- I amb la seva segona dona, la va conèixer aquí a Barcelona?

Sí, a Barcelona, a Barcelona mateix, però no sé massa cosa, no sé massa cosa de com es van conèixer i tot això no sé res.

E.- No sap massa o no sap res?

No massa, res (riures).

E.- Parli'm de quan vostè era petita...

De quan jo era petita?

E.- D'això sí que tindrà records.

De petita petita (riures). De petita petita recordo, bueno, jo que he sigut sempre això que deia, la germana petita, la nena petita de tota la colla. En la que les meves germanes doncs, la que més, la més gran ens portem vint anys, amb la noia, ja dic la noia que es la... a part del germà aquest que ja he dit que va morir quan tenia vuitanta anys que era més gran, llavors la germana vint anys i l'altra, la més petita, o sigui, a part del meu germà que ens porten tres anys, l'altra germana set anys, vull dir, el cas és que jo era la nena petita i la que tots em protegien i tothom em portava. Sempre sento dir a les meves germanes que elles se'n cuidaven molt de mi, vull dir, més que la meva mare, en el sentit de... a veure "més que la meva mare", elles treballaven, no, però que quan estava malalta o coses d'aquestes que la meva mare tenia tanta feina perquè eren tants a casa, que si rentar la roba que aleshores es rentava la roba a mà i que bueno, que tenia molta feina, doncs elles eren els que, recorden de que: "Ai, quan festejàvem amb el novio, doncs tu eres petita i et cuidàvem, els diumenges ens quedaven allà i... quan vas agafar el xarmpió, bueno! Vas agafar un xarmpió que allà ens pensàvem que allà agafaríem el xarmpió tots", comentaris d'aquest que fan, no. Aleshores vaig anar de molt petita a l'escola de monges, primer vaig anar amb unes, a les franceses, fins que una germana, aquesta germana que ens porten set anys que ella també hi anava va deixar d'anar. I ens vam passar a unes altres que es deien les franciscanes que vivien més a prop, que eren més aprop de casa. I vaig estar anant a aquesta escola fins que vaig fer la comunió. Després em van canviar d'escola, em vaig anar a una de nacional, i allà vaig estar pues fins els catorze anys. Ben bé potser no tenia els catorze anys, però vaig acabar... bueno, justeta, no els tenia els catorze anys encara, jo els faig a l'octubre i el setembre aquell ja no vaig començar perquè al posar-se malalt el meu pare, llavors vaig deixar d'anar a l'escola.

E.- Per motiu d'això.

Per estar amb el meu pare. Per cuidar-lo, perquè la meva mare si tenia que sortir o comprar i tot això no el podia deixar, i tots els meus germans treballaven, i vaig deixar d'anar. I tenia una cosina que era, era mestra, és d'aquesta filla del germà del meu pare, i per la tardes quan ella arribava d'escola, jo anava i em feia classe. O sigui, per no perdre lo de l'escola, pues anava a casa d'ells, que vivien bastant a prop, i em feia classes. I aleshores ja vaig començar... això deuria ser pues catorze, quinze anys, i als setze ja vaig començar a treballar.

E.- Bueno, quina sortida vas -----?

La primera feina va ser, primers als diumenges que era una granja, era una granja que venia llet, nata, bueno, coses de... com dependenta, no. I només hi anava els diumenges.

E.- Quants anys tenies?

Quan vaig començar, sí, uns quinze anys. Això sí que ho puc dir que ho vaig fer, això dels diumenges perquè jo volia, perquè a casa no m'havien allò de dir que tenia que treballar. Però jo també volia treballar, em feia com una certa gràcia, una sensació per tindre algun diners, per poguer.... I aleshores aquesta gent em van contractar, em van agafar fixa, diríem, per estar treballant tots els dies i vaig començar i vaig estar, doncs potser vaig estar un parell d'anys o una cosa així amb ells treballant. Després vaig conèixer... bueno, al costat de cosa hi havia un taller de plàstics, que feien soldadures, que feien bosses, fundes, carpetes, bueno de tot, feien de tot, i vaig començar anant unes hores. Al cap d'uns mesos la persona que hi havia encarregada va deixar de treballar perquè es va casar i em van dir si volia anar jo a treballar i aleshores em vaig quedar que només anava pels matins, feia només... treballava pels matins. I a les tardes feia altres coses, vull dir, des de que vaig fer de dependent, ai!, de taquillera d'un cine, que era una veïna de la meua escala, era taquillera fixa, i quan ella feia festa un cop a la setmana o estava malalta o feia vacances podia anar jo a treballar. I això em permetia que jo podia tindre les altres tardes lliures i me dedicava doncs a fer política d'alguna manera, a estar lliure així una miqueta amb una amiga que tenia, que tinc vaja, que teníem la mateixa edat i bueno, ens dedicàvem a fer política. I una de les coses que fèiem era, que l'altra dia no em vaig enrecordar de dir-t'ho, que era demanar al Foment Martinenc, ai! a Foment Gracienc, de Gràcia, que hi havia un grup de joves, que no era per anar a cantar ni res, sinó que hi havia un grup al que es feien excursions, es feien xerrades, es feia cine fòrum, de tot una miqueta. Aleshores hi havia, s'entenia que havia allà la gent una mica que tenia unes inquietuds, lo que passa que era una època que tot això clarament no es podia parlar perquè encara vivia Franco, bueno, vivia Franco i que a part que molt prohibit, no.

E.- Quins anys són?

Això deuria de ser doncs, jo vaig néixer al 45, i això jo tenia disset, el 62 o 63. Aquí vam estar bastant de temps, vull dir, vam fer molta amistat amb aquesta gent, una colla que érem, i tant anàvem d'excursió com això, ens dedicàvem, anàvem allà a la ONU doncs a escoltar alguna xerrada o els demanaven que ells anessin allà a... érem un grupet que es va posar el nom de Foment, un grup jove, un grup d'art, i fèiem nosaltres o preparàvem nosaltres xerrades o anàvem nosaltres, en fi, fèiem una mica de coses d'aquestes, això és el que fèiem. I després jo estava també amb aquesta amiga, doncs, estàvem a dintre del partit, del PSUC, vull dir, l'únic que fèiem era veure de tant en tant a una, uns responsables amb la que ens veiem de tant en tant, fèiem unes xerrades, parlàvem de política, o sigui, d'alguna manera com si ens donéssim una mica de formació, el Partit. Jo vaig començar a viure aquestes inquietuds perquè l'amiga meua aquesta, el seu pare, també ho era del PSUC, era comunista. I ella, va ser arrel d'això perquè a casa meua de fet no hi havia... van ser una gent bastant neutra, normal, com... jo penso que en aquella època o com ara, que la majoria de la gent no és res, potser sensible o pot tindre inquietuds o pot ser d'una manera però... vull dir, lo quotidià és lo que abunda més diríem, no. Que no eren de res, no eren de dretes però tampoc eren de... per això dic una gent bastant... havia sentit alguna vegada comentaris d'alguna cosa, més bé diria que eren d'esquerres, però tampoc massa clar.

E.- Quina mena de comentaris?

Doncs de coses que havien passat, d'aquella època, quan la... Els anys de la guerra, que si aquest li havien, al seu fill se l'havien matat, que si no sé que, comentaris d'aquest que jo en aquell moment quan ho sentia no... després quan em vaig començar a posar en política, llavors si que ja tenia més, a veure, d'on serien, de què serien, si de... vull dir, tenia més interès, no. Però allò que veia que era una gent normal i corrent sense ser cap... i a mi aquestes inquietuds em comencen, a veure, d'aquesta amiga que començo una amistat molt gran amb ella, a la que em parla i que m'explica coses del seu pare.

E.- Em pot dir el nom d'aquesta amiga?

Sí, es diu Montse. Aleshores el seu pare escoltava la radio Pirenaica, i me'n recordo d'haver anat a casa seva a escoltar-la perquè clar jo tot això i a casa meua, res, res de res. I bueno, d'aquí comencen pues això, a ficar-nos dintre del Partit, a la que tenim aquest contactes que deia abans, i mica en mica ens anem... coneixem joves, joventut amb la que anem fent doncs més trobades, però d'una manera també molt així, no, en plan de diumenge, d'anar de tasques i aprofitant que estàvem de tasques doncs parlar una mica de política o coses, vull dir, d'això, sí. Vull dir, ser completament diferent de lo normal de la joventut que hi havia que o anaven a ballar o feien festes a casa, que també hi havíem fet evidentment nosaltres, però ja amb un grup de gent que ja t'entencies i que teníem unes inquietuds. I això va progressant bastant, fins que arriba un moment que ja estem més ficades a dintre del Partit i anem coneixent gent, coneixem, conec uns amics que també eren molt amics del pare d'aquesta amiga meua, l'Àngel Rozas i la seva dona, i bueno, pues aquí tenim...

E.- Els coneixes.

Sí, els vaig conèixer. I aleshores de tant en tant ens veiem...

E.- A través del pare de la seva amiga.

De la meva amiga. I aleshores ens veiem amb ell, i ell ens parlava, ens feia xerrades, ens contava coses, i així és com van començar a estar vinculada al Partit.

E.- A veure, m'has dit que aquesta amiga seva la coneix a la feina o...?

No, era del barri, vivíem al mateix barri. Al mateix carrer, jo vivia a... ella vivia al carrer per sota de casa, i aleshores ens veiem diàriament, contínuament, vull dir, sempre. A la que ella també va buscar una feina com jo, d'aquestes que poguessin estar lliures, i les dugues ja ens ho marcàvem així, al matí treballàvem i a la tarda la teníem lliure i agafàvem i fèiem aquestes coses. I és així com...

E.- M'ha dit que teníeu un grup que es deia Foment, Foment Gracienc

El Foment Gracienc, l'Orfeo Gracienc.

E.- Aquest grup era gent de diferents ideologies o...?

Sí, sí, eren de diferent, era gent progressista, sobretot molt catalanista, vull dir, que eren molt catalans, per la cosa de la Catalunya, ja defensaven molta cosa que aquí hi ha... i suposo que també d'alguna manera també a lo millor hi havia gent que també era, estava dintre d'algun partit o era més d'esquerra, però no es parlava aleshores, era com molt secret, vull dir, la gent, podies parlar de les teves inquietuds i podies dir doncs, sí, que parlàvem en contra del règimen, però d'una manera molt... l'altre era com molt secret, no es podia dir, no es podia dir, allò era una mica arriscat, no, i aleshores, tu, d'alguna manera la nostra feina era posar... o sigui, lluitar per les injustícies i fer coses... no sé, recollir firmes o coses d'aquestes perquè hi havia gent que havien detingut o el que sigui, però sense explicar massa cosa, de "d'on venies tu", políticament, sense explicar res de que estaves a un partit perquè aleshores no es podia.

E.- Però de fet aquesta activitat ja devia ser prou perillosa?

Sí, bueno, l'activitat del Partit?

E.- No, del grup.

No... a veure, no és que fos perillosa, vull dir, perquè si s'havia fet un cine fòrum o el que sigui, vull dir, allà anava tota la gent, llavors es feia la xerrada, llavors nosaltres també preparàvem una miqueta les preguntes perquè la gent pogués intervindre i d'allò, però exposat, exposat no, el que passa és que es parlava català, pues eren gent, se celebraven coses molt, molt de Catalunya, l'11 de setembre per exemple, i aleshores estava prohibit. Vull dir, no es feia l'11 de setembre que es fa ara, sinó que la gent sortia de manifestació sobre, a sobre l'11 de setembre en la que la policia carregava, vull dir, que estava prohibit, coses d'aquestes, però bueno, perilloses fins a cert punt. Aquí en aquest grup, perquè tampoc es feia res que no... bueno, anàvem amb cuidado però tampoc una cosa perillosa perillosa, tampoc era per això... Que l'excusa era molt d'anar a la muntanya i de fer xerrades i bueno això.

E.- Era un grup de nois i noies?

Nois i noies, sí.

E.- El fet de conèixer aquesta amiga, vostè diu que li influencià per aquesta ideologia comunista o aquestes inquietuds... va ser només això perquè vostè ja les tenia o...?

Home, jo suposo que... a veure, una cosa és tindre una persona que et parla i t'explica coses i dius "Bueno, doncs això ho trobo bé, no", suposo que algo ja deuria de tindre jo dintre meu perquè les coses no vénen així com així, no, suposo que posar-te tant jove amb política doncs, no ho sé, no és tan fàcil, no és tan fàcil, i més amb aquestes condicions perquè jo a casa meva no podia explicar res i a la que entrava i sortia i no donava

explicacions, bueno, em passaven propaganda, vaig estar una temporada fent això de propaganda que era lo més perillós que hi havia, perquè clar, si et trobaven amb papers, amb diaris, malament, això sí que era bastant perillós. I bueno, els guardava a casa, després quan tornàvem a aquest grup de joves era jo la que ho passava, vull dir, que d'alguna manera tenien una mica d'informació tots perquè ens ho passàvem. I clar, jo portava una vida així de no explicar res a casa. I a casa la meva mare estava una mica, pues ja havia mort el meu pare i la meva mare estava una mica mosca. I em veia sortir i entrar i que no explicava res i que a vegades tenia que arribar a una hora determinada i jo no arribava a l'hora, i bueno, això em va crear bastant de problemes. Fins al punt de que cada vegada jo estava més ficada políticament, i a casa no està massa bé, i vaig esperar a fer els vint-i-un anys, perquè a les hores ser major d'edat era als vint-i-un anys i em vaig anar de casa. Em vaig anar a viure a casa de l'Àngel Rozas, que bueno, els hi vaig exposar el problema que em trobava i em van dir que podia anar a casa d'ells, que ja sabia també a lo que m'exposava, en el sentit de que ell també pues ells estaven també dintre del Partit i que bueno, que sí, que podia anar a casa seva. I quan vaig fer els vint-i-un anys, jo els faig a l'octubre, conto que al novembre o així me'n vaig anar de casa. El que va ser un daltabaix de casa, de la família, perquè bueno, què passa, per què me'n vaig de casa?", tots es pensaven que anava fer jo la mala vida, inclús un dels meus germans va volguer veure on anava jo a viure, li vaig dir que sí, que no hi havia cap problema, vaig parlar amb l'Àngel, li vaig dir, no va haver cap problema, van anar a veure on vivia i es van quedar com una mica tranquils perquè van veure que era un matrimoni, i que estava vivint en allà i ja està.

E.- No va pensar en dir-les-hi perquè portava aquest...

No, després, després quan ja em vaig casar, que després de viure a casa de l'Àngel, al cap d'onze mesos em vaig casar. I llavors ja ho van... abans de casar-me, quan vaig conèixer al meu marit, doncs ja vaig començar a parlar, a explicar, perquè la meva idea evidentment, no em pensava casar per l'església i aleshores clar, els tenia que explicar. I bueno, vaig començar i llavors sí, el concepte que tenien de mi és una... me'n recordo que ara fa com sis anys o set es va casar un nebot i a la boda, uns amics d'una germana em diuen: "Ah, tu ets la germana aquella la hippy, la que estaves ficada amb la política i tal que qual". Suposo que eren comentaris que feien: "Ai, la germana petita ha sortit una mica així hippy, i a més a més s'ha ficat en política i tal". Doncs això, aleshores els hi vaig començar a explicar, i amb tota tranquil·litat, vull dir, que estava ficada dintre d'un partit i que això, que em vaig casar pel civil, que ho van veure i que ho van acceptar, no els hi va quedar més remei.

E.- Em resulta curiós que, diu a la seva família que estava ficada en política quan es va casar que no quan marxava de casa, perquè potser explicant-ho podia haver evitar el marxar?

No, no, no ho haguessin entès, no ho haguessin entès. Potser... no sé, penso que per por o per qualsevol cosa no m'haguessin deixat fer segons que. I també la meva mare em tenia com molt lligada, m'entens, volia, i jo el que volia era llibertat, sortir, que no em controlessin i poder fer el que volgués. I a casa, quan els meus germans, tots ens van anar casant, es van anar tots i es vam quedar el meu germà aquest i jo, que són els més petits i els últims. A la que aquest germà meu després de fer el servei militar es va quedar a casa a viure, es va casar, bueno jo vaig marxar abans, però la idea era de quedar-se'n allà, i jo no volia quedar-me, vull dir per això, perquè eren molt estrictes i perquè era la noia i tenia que arribar a una hora determinada i tenia que tenir unes obligacions, bueno, tota una sèrie de coses que jo no estava d'acord. I aleshores vaig fer això, vaig esperar a tindre... a ser major d'edat perquè si hagués marxat abans, la idea estava de marxar abans, m'haguessin anat a buscar a on fos i m'haguessin fet tornar a casa.

[FI LA CARA A, CINTA 1]

E.- M'estaves explicant això, que vostè pensava que no l'haguessin deixat continuar amb les seves activitats...

O no sé, jo no ho vaig explicar per això, perquè penso que ells no ho haguessin acceptat això, m'ho haguessin prohibit per la por, per tot plegat, per mi i per ells i per casa... Jo quan portava, tenia llibres o coses d'aquestes, les tenia que amagar però d'una manera que si m'ho haguessin trobat suposo que hagués tingut algun problema, no sé si m'entens, i més en aquella època, una cosa és tindre inquietuds o anar com anàvem allà a l'orfeó i tot això, que això sí que ho sabien i que anàvem allà i fèiem coses. I l'altra és ficar-te en un partit comunista. Vull dir, en aquella època estar dintre d'un partit comunista era com molt gros, ser comunista era terrible (riures).

E.- M'ha dit que li imposaven a casa seva unes obligacions que vostè no acceptava, quina mena d'obligacions?

Doncs lo típic, de que al ser una noia, des de treballar, o sigui, fer la feina de casa dons a arribar a unes hores determinades, a ser molt controlada, molt controlada. Per la meva mare i per aquest germà meu. Aquest germà meu al morir-se el meu pare i quedar ell a casa es va sentir com, diríem el responsable de, de mi. I llavors jo no estava d'acords, i mira, teníem els nostres problemes, que no ens enteníem, per això... o jo marxava per exemple a aquestes excursions que fèiem els caps de setmana, la meva mare ja protestava perquè ella –això que aleshores no tenia molt menys la feina- perquè ella tenia que fer-ho tot a casa, jo me n'anava i que total, tot el cap de setmana i que no sé que... sempre protestant i al final que no acceptava... problemes que hi havia de... (mig rient)

E.- Les feines de cases es repartien entre els tres o només entre...?

No, entre la mare i la filla, el germà no feia res. Estava molt, encara continua ara, que és molt... ara m'ho explica la dona, que no fa res, o sigui que és una persona molt, molt antic en aquest aspecte. Tinc cunyats molt més progressistes que ell, en el sentit que és molt clàssic, és una persona molt clàssica, no.

E.- Continua explicant-me les activitat que...

Les activitats.

E.- Bueno, m'ha dit que entra en el PSUC perquè coneix al pare de la seva amiga i després a l'Àngel Rozas, Quina influència va tenir el pare de la seva amiga sobre vostè?, De què parlaven o que li explicava que vostè es va decidir...?

Explicava, explicava coses de... bueno, començava explicant coses d'injustícies i de lo que passava, o de que a ell li havia passat i que bueno, que d'alguna manera com es tenia que lluitar per acabar amb aquesta dictadura i allò, et van explicant coses i jo veia que... bueno, clar, jo pues ho acceptava, deia: pues sí, és molt injust, o coses que estaven passant en el moment, la gent que detenien, gent que estava a la presó, com estaven, havien estat torturats, gent que havien matat, la gent que estava exiliada a França o a altres països però bueno, sobretot ell em parlava molt de França, i clar, com per poder la gent a fer una vida normal i que després això que era un país en el que no es podia parlar de res, no es podia opinar, que havia estat prohibit tot. Ens parlava de lo que havia estat quan la República i tal i com estàvem ara, el retrocés que s'havia fet. I bueno, allò que et vas interessant i vas veient i vas estant d'acord... i mira, és així com de mica en mica em vaig ficar a dintre del Partit i bueno, continuo avui pues això amb contacte i després començo a les Comissions Obreres. A la que treballant doncs tinc algun problema laboral, bueno, en el treball, no jo personalment sinó tot el taller, i bueno jo com tenia aquesta manera de ser i de pensar començo a esposar el problema aquest a Comissions. I bueno, a la que se m'aconsella i em diuen que no es pot fer i que hi ha uns drets adquirits, per exemple, si s'està fent una jornada intensiva, perquè el fet de que ens diuen que la trauran perquè s'ha de fer més hores extres i tal que qual, i les hores no les volien pagar, doncs fem el horari normal que aleshores teníem que treballar... hi havia una gent que no estem d'acord, començo a parlar amb les companyes, els hi dic que jo m'aniré a assessorar, que jo tinc uns coneixements i que m'aniré a assessorar que això no ens ho poden fer... I aquí comença la cosa aquesta de militant, que hi ha en Comissions.

E.- Això, estava vostè treballant a la fàbrica aquesta de plàstics?

Sí, era un taller petitó. Doncs, em sembla que érem set o vuit noies. Vull dir, que érem molt poques, totes més o menys de la mateixa edat.

E.- Només aquestes, això era tot el personal de plantilla?

Sí, sí, no hi havia més personal. Hi havia una persona en el despatx i després hi havia sis noies. Llavors l'època que hi havia molta feina agafaven gent de per allà al voltant del barri, a hores, per fer, pues per treure la feina més així. I sinó pues amb nosaltres era tot lo que es feia.

E.- I vostès tenien un problema...

Hi tenien aquest un horari.

E.- Quin horari era?

L'horari era de 8 a 1:00 i després de 3:00 a 7:00 o a 6:30. Bueno, se que fèiem vuit hores, nou, no sé, bastantes hores. I quan arribava l'època de l'estiu teníem jornada intensiva. I llavors va ser això, que va començar el problema aquest d'una feina i a la que vam començar a dir que no, bueno que no estàvem d'acord de fer hores extres i que ningú va voler fer hores extres, el treball era horari normal i treure'ns la jornada intensiva: "Perquè així no pot ser, perquè aquesta feina s'ha d'entregar..." i bueno, i va ser quan va començar el problema aquest.

E.- D'això, em podria dir la data, més o menys?

Mira, entre l'any 65, jo devia de tindre uns vints anys, pues 64 o... vaig començar a treballar, quan anava pels matins des del 63, després ja em vaig quedar fixa el 65 fins allà el 67, jo tenia uns divuit anys, vint anys, això al 65 o 64. I bueno, després ja em vaig anar d'allà, de treballar d'aquí. I me'n vaig anar a treballar a una escola. Això abans de marxar de casa també, de marxar de casa meva, vaig deixar aquest taller l'any 67 .. jo tenia a l'any 67, quan me'n vaig anar a treballar a una escola i bueno, era un parvulari, nens de tres anys. I després ja va ser quan me'n vaig anar a viure fora de casa meva. I al cap d'onze va ser quan em vaig casar (riuen)

E.- Espera, anem una mica per parts. Voldria que m'expliqués amb detall aquest conflicte que em deia de les hores extres i com això la fa entrar, entrar o anar a assessorar-se a Comissions Obreres.

Sí, jo ha de fet contacte amb Comissions ja tenia. Lo que passa és que anàvem a les assemblees a la que la gent ens posava problemes, aleshores va ser quan jo vaig dir, ens va sortir aquest problema de la feina i vaig anar a exposar allà. Llavors la gent que hi havia doncs, per començar teníem que estar a químiques declarats, o sigui, diríem com a empresa, perquè treballàvem amb plàstics i això era química, però ja d'entrada el taller ens tenia declarades com a activitats diverses, que era un sindicat bastant... a veure, químiques era com una mica més categoria, és allò com més catalogats, i activitats diverses allà entrava tota la gent, no. Llavors m'ho van explicar i el sindicat em va dir : "Nosaltres, per lo que dius que feu, jo diria que esteu d'entrada en això, ja no esteu ni legals en aquesta, medits d'aquesta manera. Després hi ha uns drets adquirits, si ja es feia jornada intensiva per molts anys, pel fet que ells tinguin una comanda molt, vull dir, que necessiten entregar-la i tot això i vosaltres no esteu disposades a fer més hores extres, no per això us poden obligar".

I aquí ja és on començo, jo ho presento primer a les meves companyes i bueno, totes com ja estàvem d'acord que no volíem, perquè d'entrada ja més hores, no volíem, no estàvem d'acord... Ho exposo als amos del taller i aquí és on comencen amb mi els conflictes. Clar, llavors ja hi ha problemes perquè jo sóc una persona que em poso en contra i a més a més incordio a les altres companyes... Al ser una empresa petita és molt familiar, en la que ens tracten... totes són noies joves, molt com las chicas, las niñas... i aleshores clar, a la que surt un problema i a la que tu et negues a fer-lo, ja comencen els problemes. Llavors va ser quan vaig començar a buscar-me feina perquè jo ja no em sentia a gust en allà perquè estava incòmoda, em controlaven més, vull dir, sempre... bueno, ja era diferent, no.

E.- En quin sentit la controlaven?

Doncs, qué has hecho, perquè jo en aquell moment estava allà i jo preparava el material perquè les noies de màquines hi treballessin i tallessin i tal, i estava molt bé, bé en el sentit que anàvem fent la feina, sortia tot, feia una miqueta el paper de... no d'encarregada de taller, però d'encarregada de rebre els pedidos, que feien els clients, jo els preparava, jo demanava el material a fàbrica, tenia bastanta autonomia. Arrel d'això ja comencen a controlar una mica més. I ja em sento tant incòmoda que començo a buscar feina. I ja volia fer alguna cosa que tingués... ja de cara a un futur. I començo a buscar una escola. Bueno, no sé perquè em va sortir, suposo que em deuria d'informar per alguna cosa, no sé, no recordo ben bé com vaig trobar aquesta feina.

E.- Però buscaves una cosa relacionada amb l'ensenyament?

Sí. Llavors em vaig anar, vaig estar parlant amb el director, i bueno, vaig dir-li tots els estudis que jo tenia aleshores. No tenia massa estudis com per treballar amb nens però em començo a interessar i a fer algun curset. I em van agafar en un parvulari de nens de tres anys.

E.- A quina escola?

A una escola privada. Era una acadèmia que es deia Santa Pau que estava a prop de Virrei Amat. I em poso a treballar allà.

E.- No la van fer fora del taller?

No, no, me'n vaig anar jo. Igual que quan treballava a la granja aquesta, vaig ser jo que em vaig buscar una altra cosa que pogués tindre doncs més llibertat i a més a més guanyar més. Perquè allà també em passava lo mateix, totes aquestes feines molt bé, però molt protegida, molt d'una família també que la noia, molt familiar, tot molt familiar i a la que jo veia que m'explotaven bastant també, inclús una vegada un germà diu: "Aquesta misèria et paguen?", no sé si cobrava dos-centes pessetes a la setmana, i diu: "Això és explotar-te". I jo li vaig exposar al senyor aquest de la granja: "Miri, que el meu germà deixi de treballar perquè no es pot treballar d'aquesta manera, guanyant aquests diners, això és que m'estan explotant". I em va augmentar el sou al doble, em va dir no marxis i em va pujar el sou en dos-centes pessetes, "no marxis i tal, bueno ja t'augmentaré...". I em va augmentar, vull dir, que si no arribo a dir res doncs allò... I jo lo que volia era treballar i a mi per a mi ja m'estava bé. Després me'n vaig anar fent conscient de que no, que veia que amb les 400 pessetes no eren ben pagades treballant diumenges i tot. Llavors, es quan ho vaig deixar, vaig trobar aquest taller i després del taller aquest me'n vaig anar, doncs això, a l'escola.

E.- Per què tenia la intenció de treballar a una escola?

Perquè els nens m'havien agradat sempre molt. Aquí a casa, a l'escala on vivia jo teníem una veïna que, aquesta veïna que em va donar la feina aquesta de taquillera del cine, tenia un nen, i necessitava buscar algú que li cuidés el nen mentre que ella estava treballant. I jo a casa vaig insistir moltíssim: "Va cuident-lo nosaltres, cuident-lo nosaltres aquest nen...", perquè a mi em feia molta il·lusió tindre un nen petit, allò... I ho vam fer, i així ho vam fer, entre la meva mare i jo cuidàvem al nen aquest, que la seva mare marxava a les quatre de les tarda i tornava a les deu i mitja o les onze de la nit, quan feia ja l'última pel·lícula, que tancava taquilla i ja venia, li baixaven el nen a la mateixa escala o pujava ella, i ja el vam tindre, el vam cuidar ben bé un parells d'anys, dos o tres anys. I bueno, ja m'agradaven a mi els nens, vull dir, que jo tenia aquesta cosa. I vaig fer això, d'aquí ja vaig començar i fins ara que estic treballant amb els nens.

E.- No se'n recorda com va trobar la feina, qui li va aconseguir o...?

No, jo crec que va ser per algun anunci de diari o alguna cosa... jo crec que va ser per això, casi segur, eh. Quan he dit que no ho sabia, perquè suposo que jo buscava feina i tal, perquè jo vivia aleshores per allà Francesc Macià i això era Virrei Amat, deuria de ser ben bé perquè vaig llegir al diari alguna cosa que buscaven i vaig trucar.

E.- Llavors, troba feina en aquesta escola....

Sí, sí, i em poso a treballar, i bueno, a la que estic tan bé... bueno, continuo amb el meu problema polític de... bueno problema, que estic ficada a la política i treballant amb aquesta acadèmia arriba un 1 de Maig, que el 30 ja es feien manifestacions i es va fer una manifestació per Fabra i Puig. A la que em van veure pares de l'escola, em van veure a la manifestació. I quan tornem de l'1 de Maig que era festa, el director em crida que li havia parlat un pare que m'havia vist a la manifestació de Virrei Amat el dia 30 i que què passava?. Li vaig dir que jo no tenia perquè donar-li explicacions, que jo a les meves hores complia i estava a l'escola, treballava, i fora, a partir de les cinc i mitja doncs jo era lliure de fer el que volgués. Llavors em va dir que no, perquè això no quedava bé, perquè els pares m'havien vist i havien arribat... Que ho sentia molt però que jo, jo a la meva vida feia el que a mi em semblés. I bueno, d'entrada no em va dir res més el director.

Aleshores era una acadèmia que estaven socis amb una altra escola a Sarrià. I al cap d'un temps em torna a cridar un altra dels socis, diríem, de l'acadèmia. Em crida allà, a l'altra escola i em comença a preguntar que com és que jo estic liada, que passa això, volia saber... I jo: que no tenia perquè explicar... no volia explicar tampoc que estava amb un partit polític ni res. Que jo tenia unes inquietuds, que jo estava d'acords amb això i que jo fora a les meves hores era lliure. Va intentar a veure si em podia treure alguna cosa i no ho va aconseguir. I bueno, van començar a posar traves, no em pagaven molt puntual, i aleshores jo anava reivindicant que em devien que tal, que em devien.... i bueno, vaig continuar, vaig fer com si no... I aleshores em vaig casar i jo vivia a Bellvitge i al cap de, no va arribar a l'any vaig plegar perquè vivia molt lluny i això aquí tenia que fer, bueno, tot el dia, vull dir que ho vaig deixar. Tampoc em van treure, eh, vull dir, vaig ser jo que ho vaig deixar. Després vam arribar a un moment que amb el director quan sortia a les tardes jo de l'escola, jo anava a agafar l'autobús, doncs ell mai m'agafava per allà al barri, però quan em veia a la parada de l'autobús, em pujava al cotxe: "Cap a on va", em portava a casa meva, em portava, em deixava... "Jo també vaig a una – no tots els dies, eh, dos dies que deia que anava a fer classes particulars i em deixava allà al meu puesto. Vull dir, que vam acabar bé, vull dir, que estàvem bé. I llavors va ser quan vaig deixar de treballar i em vaig quedar uns dies a casa perquè jo no em trobava massa bé una temporada, i després vaig trobar una altra escola a

l'Hospitalet, a la que vaig estar treballant, ja una escola molt diferent, de parvularis, amb gent molt progressista i vaig estar un any. La vaig conèixer aquesta escola arrel de que jo estava allà ficada a un, amb dones, i estava relacionada amb el capellà de l'església d'Hospitalet, em vaig posar amb un grup de dones que intentàvem recollir, o sigui, recollir diners per la gent que estava a la presó. I ens encarregàvem, doncs, d'anar a parlar, va ser al començament de l'Ovidi Motllor, que va començar l'Ovidi, demanant parlar amb ell a veure si podia fer un concert per recollir diners, i bueno, teníem tota una sèrie de relacions... I arrel de conèixer el capellà li vaig exposar que si sabia d'alguna escola per treballar, que jo ara ja volia treballar i va ser com vaig conèixer aquesta gent. Es deia, es diu encara El Patufet San Jaume??, l'escola. I vaig estar allà treballant fins que vam viure a Bellvitge. Després ens vam canviar de pis, van vindre a viure aquí, vaig estar una altra temporada sense treballar, vaig fer de cangur d'un nen que la noia, la mare, és amiga meva, vull dir, em vaig enterar perquè ella era del barri, que ella no estava... ella era infermera, i jo vaig dir: "Mira, jo no treballo, però per les tardes si que volia fer alguna cosa i això doncs m'aniria bé". I aquí vam començar una relació molt maca amb ella i amb una altra amiga d'ella i meva que són ara, i vam començar a plantejar de que ho podríem fer. I vam muntar una escola bressol.

E.- Entre les tres.

De zero a tres anys, les tres. I aleshores vam començar, vaig tindre jo el meu fill, i després vam començar a parlar de que ella tenia també, tenia el segon fill i jo també, i bueno, i les dos ens trobàvem el problema que volien treballar i que, a on deixaven els fills?, i vam començar: pues podríem muntar una escola i podríem fer això i podríem anar a informar-nos i anem a mirar, i així vam començar. A començar a veure com ho podíem fer...

E.- I com ho van fer?

(Riures) Doncs, vam començar a informar-nos a veure que es necessitava per obrir una escola bressol, i bueno, en aquella època, de zero a tres anys era més bé, no entrava dintre de l'ensenyament, sobretot era, de dos a tres anys sí que es necessitava el títol de mestre, però era suficient com que te'l deixés algú, te'l deixés com a títol, allò que es feia... elles eren infermeres que això sí que estava contemplat i ja estava cobert. Doncs, teníem elles que eren infermeres i després el títol aquest d'una amiga que era mestra. I vam començar a mirar a veure com ho podíem fer i vam buscar locals. Clar, els locals eren... lo que era un local petit o una planta baixa, demanaven molt lloguer, i nosaltres lo que no volíem fer una escola de negoci, sinó que volíem fer una cosa que tingués... o sigui, que cobrés gastos però al mateix temps que la gent pogués anar. I també amb l'idea d'això, de com nosaltres ens trobàvem amb el problema de que volíem portar els nostres fills i no hi havia massa escoles bressol i les qui hi havien eren molt cares i eren de tipus negoci, nosaltres això no ho volíem. Llavors vam buscar i vam trobar un entresol, un pis d'un entresol que hi havia un terrassa molt gran. La terrassa era tant gran com lo que era la vivenda, molt gran, 80 m², recordo que era molt gran. I bueno, vam començar a fer pressupostos de tot lo que necessitàvem, i tenien uns metges, uns amics que elles coneixien de la residència, que elles treballaven a la residència de la seguretat social. A els que li vam exposar els problema, els hi va semblar molt bé tot lo que volíem fer i ens van demanar un préstec al col·legi de metges al que hi havien uns interessos mínims. I els hi vam demanar un préstec de, total 150.000 pessetes. Però amb aquelles 150.000 pessetes vam muntar l'escola, amb ajuda de les mares, o sigui, la mare d'una d'aquestes amigues meves, la meva sogra, que van fer els llençols, els marits ens van ajudar a fer els prestatges... bueno, i amb aquests diners que ens van deixar aquests amics, els metges aquests, doncs, vam poder muntar una escola. Vam fer, ens vam dedicar a fer una mica de propaganda pel barri, això era a Horta, i ens vam trobar que bueno, ràpidament vam tindre... en seguida...

E.- Quin any va obrir?

Això era el curs 72, el curs 72. I aleshores doncs, en seguida vam tindre gent. Vam tindre gent perquè elles també coneixíem moltes infermeres de la residència i ens va vindre bastant gent d'allà i després aquí a Horta hi havia aquestes escoles altives?? que hi havia com Heura i Arrel, i amb les mestres d'allà, va ser quan van començar a portar-nos els fills, després ja gent del barri, però sobretot era això, gent que treballava i d'un nivell també una mica alt, perquè també era una època que la gent, la dona que treballava era perquè o era infermera o era mestra o... hi havia una sèrie de coses, però així gent que estava a casa, la dona que es casava i es quedava a casa amb els fills no, vull dir, que tenien un nivell de gent ja una mica alt. I Sí, sí, ----- aquí comença la història, els primers mesos evidentment aquesta amiga, de les tres, una continua treballant a la residència i fent jornada com fan les infermeres, i ella treballa a l'escola sense cobrar. I nosaltres sense cobrar, evidentment al principi no cobràvem, perquè entre pagar lloguer, paga una persona que fes el menjar, que aquesta persona vam buscar una persona que fos... bueno, que coneixia per medi d'un amic i tal

no sé que... uns amics, aquesta persona també volia fer això, però clar, algo vol cobrar, no fa falta molt però... Clar, pagar-li a aquesta persona i tot plegat, doncs nosaltres no cobràvem. Els primers mesos no vam cobrar. Els marits, anaven a treballar i venien a dinar a l'escola, perquè clar, si nosaltres ens passàvem tot el dia allà, ells tenien que dinar, però clar, dinar per tantes persones, nosaltres si que dinàvem, i sortia de lo de l'escola però ells no, ells pagaven. Ells a sobre, nosaltres no cobràvem però ells pagaven, això ho recordo i sempre ho hem explicat de que els marits anaven a dinar però encara pagaven 800 pessetes per anar tot el mes a dinar, pagaven el mes. Però bueno, en aquella època era molt, era molt. I bueno, aquí comença una lluita d'escoles bressols de la que ens enteren... bueno "una lluita", ens coordinem unes quantes escoles, una que hi havia més amunt a Horta, cap a Feliu Codina, que es diu la Llar d'Infants, després una altra que hi havia, unes que hi havia a Sants, ens comencen a coordinar una miqueta aquestes escoles i a exposar els problemes que tenim: que no tenim cap subvenció ni tenim cap ajuda, i que nosaltres la intenció és ser una escola pública i que no és per negoci. Aleshores comencem a veure que es pot fer, es vam coordinant, coordinant... fins que arribem a l'any 75, al que fem una tancada, bueno, anem lluitant amb aquestes escoles, ens anem coordinant, anem intentant treure alguna subvenció, anem a l'ajuntament /

[FI DE LA CARA B, CINTA 1]

Anem a l'ajuntament, exposem el problema i cada any anem traient una petita subvenció. Però clar, costa molt de... molts papers, bueno, un any te'l donen, a l'altra any no era tan segur, en fi, que arribem a un moment que ens coordinem totes i diem que em de fer algun treball, alguna cosa per aconseguir ser reconegudes i fer com una mena d'algun patronat, alguna cosa. Aquí ja clar, la cosa ja es fa més gran i som unes tretze guarderies o així que estem coordinades i anem a l'ajuntament a demanar a veure... va sortir, estem coordinades amb Rosa Sensat i coses d'aquestes. I ens diuen que... va haver un any que hi havia un patronat d'escoles bressol i llavors nosaltres exposem, hi havia l'alcalde el Viola. I aleshores exposem el problema de que som unes escoles bressol, que estem sense afany de lucre i que voldríem passar a ser un patronat i que bueno... S'exposa el problema i això es continua lluitant i treballant fins que un any se'ns reconeix. Bueno, ens tanquem les escoles, un dia totes manifesten que som laborals i estem reconegudes per laborals, per la gent que treballa, o sigui, són famílies que són treballadors, i bueno, ens tanquem. Estem tancats deu dies. Ens tanquem totes les escoles, a les que hi havia, pues ja et dic d'Horta, Guinardó, al Guinardó era la de l'església parroquial, també la van obrir gràcies a l'ajuda del mossèn que hi havia allà, que era una persona molt maca també i va deixar els locals i va buscar la gent i van obrir aquella escola, a Sants, bueno, una sèrie de... al centre de Barcelona també hi havia una, a la Rambla de Catalunya, al carrer Muntaner hi havia una altra... totes les que estàvem coordinades. I aquí comença una lluita bastant important d'escoles bressols i després d'estar tancats pues ens reconeixem de que som laborals, som reconegudes i ens donen una subvenció. Cada any ja es comprometen a que hi ha una ajuda ja més alta, vull dir, les primeres ajudes eren 100.000, 150.000, 75.000... després ja comencen les ajudes de 300.000, 700.000, vull dir, depèn de com presentaves perquè llavors havíem de presentar com els pares, el que guanyaven els pares.

E.- Els pares?

El que guanyaven els pares dels nens. I aleshores sobre lo que d'allò ens donaven la subvenció. Tinc que dir que nosaltres quan ens passem d'aquest entresol que vam trobar, ens passem a una planta baixa, perquè se'ns va quedar l'escola petita. Trobem una planta baixa al carrer Amílcar i al marxar d'aquesta, d'aquest entresol, clar, també tenim que ampliar, perquè clar, ens vam donar compte que nosaltres no podíem treballar deu hores com ens passàvem treballant. I va venir gent, gent que coneixíem, "Mira, jo conec una noia que treballa i que li agradaria treballar amb això..." "Però de moment clar, no podem pagar nosaltres, bueno, vindrà farà unes hores sense cobrar res però ella continuarà treballant en la seva feina..." I així anem coneixent gent que ens ajudem i ens canviem. Anem a aquest local nou, una planta baixa i aquí ja formem una cooperativa. Al ser també escola reconeguda laboralment, doncs fem una cooperativa en la que ja ampliem i estem totes a la cooperativa aquesta. Junt amb els pares, i necessitàvem un numero de gent per ser cooperativa, llavors podia ser algú que no estigués treballant, i mira, es va posar una mare, la mare d'una de les meves amigues, bueno, vam anar ampliant ampliant fins que vam arribar al numero aquest.

[Es rep una visita i s'atura momentàniament l'entrevista]

Després, en un setembre que estàvem a punt d'obrir l'escola, comença a ploure i hi ha una inundació tremenda que aquí on estàvem que era el carrer Cartellà, havia sigut una antiga riera i comencen aquelles famoses pluges que fan al mes de setembre, que feien perquè ara ja no las fa, i nosaltres estàvem acabant, havíem pintat l'escola, estàvem acabant d'arreglar per obrir. I comença a l'escola a entrar aigua, era una

planta baixa, encara es tenien que baixar unes escaletes, i es va començar a inundar l'escola, a la que arriba a una alçada de vuitanta i pico de centímetres d'alçada, l'aigua. I bueno, quan vam veure allò, vull dir, ens vam espantar moltíssim perquè vam dir: "Si arribem a estar aquí amb nens, amb nens d'aquesta edat que són tan petits, hagués pogut passar una desgràcia molt forta i molt gran. Aleshores ens espantem i comencem a... bueno, d'entrada ja va ser una cosa molt forta la inundació perquè va ser tot el barri, totes les botigues, els nostres cotxes que estaven aparcats allà semblaven barques, anaven com barques... i vam fer vindre... aleshores estava l'alcalde el Socias, i vam fer manifestació tot el barri, no només l'escola sinó que tot el barri. Va vindre l'alcalde, el vam cridar, el vam fer entrar als locals i entre un d'ells el nostre i li vam exposar el problema de que allà hi havia nens i que a l'hora que va passar era l'hora que normalment acostumen a dormir els nens, que dormien a terra, als matalassos, i que hagués pogut passar una desgràcia i que nosaltres allà no volíem tornar a aquella escola. I que volíem, o sigui ja estava reconegudes/

E.- Aquesta era l'escola antiga? L'antiga, la segona escola que teníem.

E.- Ah, la segona, val.

I aleshores, ja érem del patronat, ja érem patronat. Aleshores vam dir que nosaltres allà no volíem tornar a obrir l'escola perquè ens feia molta por de que tornés a passar, i que no... I bueno, vam començar amb ell, amb l'ajuntament, amb l'associació de veïns del Turó de la Peira, aleshores pertanyia al Turó de la Peira. La primera també, era a Horta, però era Turó de la Peira perquè tocava Horta - Turó de la Peira, la part que estàvem allà ubicats. I aleshores movent-nos i fent manifestacions i fent d'allò, bueno, l'ajuntament, el Socias va dir que busquessin local, que ens busquessin un local i que anessin a veure, i que ell ja veuria si ens podia pagar la diferència de lloguer d'això. Llavors els pares, que era una gent, bueno, ja eren gent molt maca, tots estaven ja molt ficats, ja havia mort Franco i ja es podia parlar molt més clar i tot això, i eren gent molt d'esquerres, tota la gent que teníem, vull dir, la majoria... I ja en la tancada va haver molt bona entesa i molt bé, perquè... bueno, ells es van ficar molt a dintre de la lluita aquesta, van sentir l'escola com també d'ells. I bueno, vam començar a buscar un local i a la que vam dir que no, lo que havíem d'aconseguir és que l'ajuntament ens reconegués com a pròpia, com a escola d'ells i que pagués tot el lloguer. I vam trobar una torre provisional, en la que va dir que seria provisional i que ells es comprometien a buscar-nos o fer-nos una escola nova a la que seriem acollida a l'ajuntament. I Sí, sí, vam estar en aquesta escola provisional, doncs això va ser el 75, la riuada, i vam estar fins al 80, cinc anys. Primer allò, provisional... que es va anar allargant fins que en assemblees i coses que fèiem amb els pares vam començar a lluitar i vam dir: bueno, aquí provisional, tot era molt provisional perquè era, no deixaven de ser habitacions, era una vivenda, era una torre que ja havíem progressat molt més, vull dir, que estàvem molt bé i havia un bon jardí, però la casa era una vivenda. I clar, treballar en condicions... molt malament, el cuarto de bany per canviar els nens, era un cuarto de bany normal i corrent d'una casa... no podíem estar així. I amb els pares ens vam arribar a coordinar tots, vam fer una coordinadora i aleshores vam començar a buscar local, i pressionant a l'ajuntament fins que vam trobar un local, que ara aquest sí que és Horta-Guinardó, a la que, bueno, tots els pares... bueno, primer la vam trobar nosaltres, que ens passàvem tot el dia buscant una torre. I quan la vam tindre i vam dir als pares: "Ja tenim la torre que pensem que pot ser ideal per l'escola". Els pares: pues anem. La van veure i quan la van veure: "I vosaltres creieu que això l'ajuntament ho voldrà?". Clar, el senyor que la venia, era un matrimoni gran i la venien per divuit milions. Vam estar parlant amb ells, era un matrimoni gran, li van dir: "Miri, és que nosaltres volem fer una escola i tal". Bueno, al final, que eren molts diners, que l'ajuntament no sabíem si podria fer la compra... Aquest senyor va estar disposat a baixar un milió de pessetes, ja que es tractava d'una escola i... li va fer gràcia, no. I va baixar el preu. Vam convocar l'ajuntament, l'ajuntament va anar, ho va valorar i la va comprar. I ens van fer una escola. I quan estaven fent les obres que van durar bastant de temps, vam anar i vam passar a ser pròpies de l'ajuntament. Aleshores a l'ajuntament només tenia les que eren municipals i estaven, o sigui, les escoles bressols que hi havia municipals, es feia càrrec del personal i de lo que era nous locals. Mica en mica, amb aquesta lluita, a nosaltres se'ns va agafar el local i ja va ser pròpia, i així tota la coordinadora d'escoles vam anar passant a ser pròpies. No eren els locals, però sí la gent. La gent vam passar a ser personal del patronat aquest i l'ajuntament ens pagava el sou. I bueno, aquí cada vegada pues estem ja dintre de l'ajuntament i començar doncs... El Socias ens va deixar i vam mirar de, d'un alcalde ----- (parla molt fluixet), després van haver dos, dos directors de patronat, van passar... un director, va estar un temps el Socias, després ja el Socias ho va deixar, ja van passar a ser directors nomenats per nosaltres. Nosaltres demanàvem qui foren aquelles persones, a la que havien sigut pares d'escoles bressols. I el primer va estar..., van estar poc temps, vull dir, vam anar passant per diferents directors fins que va haver un canvi. Vols que mirem les dates o...

E.- No, no, no, Segueixi, segueixi.

Doncs, aleshores van estar aquests dos directors que pels problemes que hi havia de l'ajuntament i tal, pues van anar, i la gent, vull dir que com érem tota la coordinadora, uns estaven a favors, uns en contra, bueno allò que passa, i vàrem anar canviant de director fins que arriba un moment que entra un director de, del PSUC, del Partit Socialista, ai! del Partit Comunista. Vam estar en l'ajuntament, es fa càrrec aquesta persona. I bueno, cada vegada, doncs anem tenint més problemes, perquè la gent doncs reivindica cada vegada més, vull dir, que volem un sou digne, que volem... tot, tot, que treballar a un nombre... perquè això sí que no ho explicat i potser sí que... quan vam començar a treballar teníem pocs nens, l'idea de tota aquesta coordinadora era tindre, o sigui, no una cosa com les que havien que funcionaven de negoci, que era molts nens i mira, atendre com sigui. Nosaltres ens havíem posat uns topes d'edats per les edats, i d'aquí no passàvem. I clar, al tindre tan poc nens i tant de personal això era molt car. I clar el sou no podia... era quan ho portàvem nosaltres perquè era cooperativa, guanyàvem poquíssim. I quan l'ajuntament va anar veien que les quotes no es podien pujar molt perquè era segons el que els pares ingressaven, tenien d'ingressos, i els sous cada vegada anaven incrementant i personal cada vegada hi havia més, veia que això era una cosa molt costosa per a l'ajuntament i que anava pujant i que això... bueno que no, que no. I clar, la nostra lluita era que el número de nens no... no ho volíem, volíem una qualitat de, d'educació, i que no, que per qui no passàvem. I això va constar doncs moltes manifestacions, contínuament anant a l'ajuntament, fent trobades... Mentre va estar el PSUC, bueno, ells també ho veien que era una cosa d'élite, unes escoles que... les privades a lo millor tenien doncs trenta-cinc o quaranta o cinquanta nens i nosaltres en teníem vint i tantos, per les mateixes persones. I aleshores doncs, també deien: "és que això, això no ho sé si ho podem aguantar". Però nosaltres vam lluitar, i cada vegada més, i cada vegada, bueno, els pares allà matxaca que matxaca, manifestacions i molt de cosa. Després va passar, va haver un canvi a l'ajuntament, van passar els socialistes. Amb els socialistes, els primers temps va estar, es va mantenir igual, després ja van començar a canviar la cosa i ja se'ns anava treien drets i ja anaven cada vegada retallant, posant més nens, i bueno, cada any, cada dos anys teníem conveni, doncs era un any de lluita, un any que firmàvem el conveni, o sigui firmàvem el conveni un any i l'altre any ja tornava a ser els dos anys, que era cada dos anys, una altra vegada el conveni. I cada vegada, a l'hora del conveni, era un problema, perquè clar, cada vegada es volia treure... això no, això no, això no. I nosaltres vinga allà, però així vam estar no sé.. bastants anys, bastants anys. Fins el d'allò, que vam entrar a l'Institut Municipal d'Ensenyament. Passem totes a ser de l'ajuntament, i ja no es fa el conveni que només era exclusiu d'escoles bressols. Sinó que ja passem amb el personal de l'ajuntament. I així doncs, ens tirem uns tres o quatre anys, bueno tres o quatre anys, cada dos o cada tres anys que ho fèiem el conveni, doncs així passem dos o tres convenis més, amb l'ajuntament. I l'any passat que tocava el conveni, l'any passat -és que no sé si es l'any passat o, bueno, l'any passat va ser... l'any passat no, l'altra em sembla que va ser-, tot un any entre la presidenta, la senyora Eulàlia Vintró, amb la que després que ja coneix el moviment de les escoles i tota la història, veu que les escoles bressols són molt cares de mantenir i que és un pressupost molt elevat per l'ajuntament i ella creu que aquesta edat ha de ser més una cosa social que no reconeguda per, o sigui, per l'ensenyament. Aleshores comença a fer noves propostes, treu un document, en el que vol que les escoles bressols funcionin amb més nens, i que l'horari que hi ha, que fem un horari de vuit a cinc i mitja de la tarda, vol ampliar l'horari, amb el que s'ampliarà el número de nens, perquè bueno, ens ven la d'això de que la societat està canviant, que l'atur dels pares... Nosaltres, a totes aquestes, totes l'escoles bressols en aquest moment que ara ja som quaranta, en mica en mica, totes aquestes del moviment las ha anat reconeixent i las va ficant com seves, sent personal d'ells, doncs... això, diu que, diu que la societat està canviant, que hi ha molta gent a l'atur i que hi havia gent que portaria els nens a partir de les tres de la tarda i que veu que... fan un estudi, així molt per sobre, i clar, nosaltres tenim nens des de les vuit del matí, però que els pares molts, molts, els deixen fins a les cinc, però uns altres vénen a les tres a recollir-los. I clar, vull dir, aleshores, van veure que hi havia moltes possibilitats de que aquest grup que venien a recollir-los a les tres, aquesta plaça pogués ser ocupada per uns altres de tarda. I després ampliar l'horari a ser, pues més llarg. Aquí va haver un daltabaix de tota la coordinadora, de tot el moviment d'escoles bressols en la que no s'està d'acord perquè ja es veu que això no pot funcionar perquè volia dir que... tal i com ens ho va exposar no ho veiem clar, volia dir que hi hauria unes persones al matí durant unes hores i unes per la tarda, però de la manera que ho van dir esto seria molts nens, tant en un horari com l'altra i menys personal del que estem ara, no. I aleshores no vam estar d'acord i vam començar a lluitar, una lluita bastant forta perquè va haver molts problemes, vull dir, molts enfrontaments amb la senyora Eulàlia Vintró, i tota la gent que hi havia, diríem, tots el personal que tenia ella, al seu càrrec, i aleshores nosaltres vam començar a buscar recolzament en totes les entitats de Barcelona, des de l'autònoma, la universitat, des de l'associació de veïns, la FAPAC??, els pares, els nostres pares també, que estaven coordinats també estan dintre del moviment de la FAPAC?? també, i bueno, comencem a fer trobades i rodes de premsa, comencem a fer manifestacions i organitzar-nos molt bé totes les escoles per barris, donar a conèixer el problema que tenim i com ens trobem, amb el recolzament per part dels pares, i això ens porta tot una lluita de tot un any. Això no ha acabat... no va ser l'any passat sinó que va ser l'anterior. Una lluita en la que al final, després de molt, de moltes entrevistes i moltes trobades amb l'Eulàlia Vintró i tal, retiren el document, ens convoquen, i diuen que retiren el document que ells creuen que estem equivocats,

que això ja ens ho trobarem en un futur, però que es veuen obligats a retirar el document perquè no estan recolzats ni pels pares ni d'allò. Ells entre mig han convocat pel seu compte, primer als treballadors, ens vam convocar per explicar-nos el per què, després van convocar els pares, després van convocar a les entitats, però clar, després nosaltres, tot això es va anar treballant, treballant... fins que es va demanar i es van fer escrits, en fi, vam recollir signatures i a la que ens va recolzar tota aquesta gent i aleshores -----

E.- Perquè no estaven d'acord?

No estàvem d'acord perquè veiem que es perdia la qualitat de l'ensenyament de l'escola bressol. Que ella lo que volia era una cosa més social, més de vigilar, mentre els pares treballen, els nens en allà, i nosaltres anem de cara a estar reconeguts per l'ensenyament. Estem a lo que és el 0-6 anys, fins a 0-6 no és ensenyança obligatòria, està reconeguda de 3-6, però no el 0-3 anys. I aleshores nosaltres lo que estem lluitant és per estar reconeguts. A la que la gent, doncs, va sortir una llei que teníem que tindre magisteri o ser idonis??, i van sortir uns estudis a la que tothom vam tindre que estudiar i vam tindre que fer, ser reconeguts, pues aleshores nosaltres volem ser reconeguts com a ensenyament. I bueno, es va retirar el document, amb molts problemes, amb molta... amb la senyora Eulàlia Vintó va ser una batalla campal i bueno, molt fort, va ser molt fort. I bueno, nosaltres molt contents perquè ho vam aconseguir, va ser una lluita molt forta i la vam aconseguir. I ara, l'últim any, aquest estiu passat no sabem per què ens convoquen a que ens hem de presentar, ens volen fer funcionaries. I ens hem tingut que presentar tots a unes oposicions que han sigut, gràcies a la lluita del comitè, perquè en principi tenien que ser unes oposicions obertes i tal, però clar, aquí hi ha una gent que fa vint-i-cinc o trenta anys que estàvem treballant, no. I lo que volíem és que estigues reconegut la nostra feina. No ens oposàvem a fer les oposicions però amb algunes condicions. I aleshores es van fer, gràcies al comitè, i va estar lluitant, i es van fer unes oposicions restringides per nosaltres, per la gent de dintre. I per sobre em passat pràcticament, eren per dos-centes seixanta-sis persones, som quatre-cents treballant, però amb les cuineres i infermeres, i aquest personal no entra, perquè cada vegada hi ha més personal d'això, d'empreses, la neteja la fa una empresa. Abans era, tothom érem... quan treballàvem com a cooperativa érem tots, la cuinera era cooperativa, la que netejava era cooperativa... i més o menys, vull dir, tothom cobràvem igual, tothom. Era una cosa molt ideal, era molt maco, no. Però a la que ens trobàvem molt bé i la gent tothom ens ho sentíem com a nostre, i estava molt bé. Però en mica en mica, totes aquestes lluites que jo dic que ens han anat trobant amb l'ajuntament és perquè ha anat separant el personal docent amb el no docent, i amb lluites i tot això... Nosaltres no volíem, això ha sigut lo que hem anat fent sempre, fins que va arribar un moment que van poguer més ells que nosaltres. I a mida que la gent es retirava, es jubilava o passava alguna cosa, han anat ficant empreses a la neteja, i les cuineres pràcticament són de l'ajuntament, però que a les que es van jubilant també ja van posant gent... Així ens trobem que ja tenim gent que ja no és de l'equip, no. I aleshores hem fet les oposicions dos-centes seixanta-sis persones i hem aprovat pràcticament totes. Em sembla que van quedar quatre o cinc persones però va ser per, per memòries i coses d'aquestes que no les van fer com tenien que fer-les, per fallos, per que la resta tothom hem passat, i ara som funcionaris de l'ajuntament. Però això ha sigut una lluita de... molt forta, una miqueta jo tinc aquí... una mica perquè l'escola aquesta que jo treballo, que va ser la primera que vam començar, doncs ha fet els 25 anys, va fer l'any passat, i hem fet una mica de petita història amb la que surt tot, tot això que jo he explicat així molt de presa i molt sense enrecordar-me, perquè ha mida que van passant els anys, són tantes coses que han passat, a part de tot lo personal d'un i de tot, que moltes coses també les vas deixant. El que passa que ara quan vam fer aquest recull per fer aquest llibret, que vam fer una petita exposició i una festa i tal per commemorar els 25 anys, vam veure que havíem lluitat molt durant vint-i-cinc anys, que sense parar... no hem parat mai, no em descansat, perquè tot just quan acabaves de fer un conveni, ja començaves pràcticament l'altra. I aquí ha estat diríem la batalla més forta que he tingut jo, diríem com a persona, que m'hi he posat, perquè després ja d'uns quants anys que estava al Partit i que segueixo estant a Comissions, i que ens seguim trobant, vull dir, coordinats per Comissions, gràcies a tot això, les escoles estem com estem avui, per estar coordinats. En la que estem no només comissions, sinó que hi ha UGT i hi ha USTEC. I bueno, aquesta lluita meva, se ha vingut a desencadenar en això, perquè ja fa uns quants anys que no sóc al Partit, no estic ni a Iniciativa ni a res. On sí a Comissions...

E.- Ho deixem aquí, val.

Sí, perquè ja...

[FI DE LA CARA A, CINTA 2]

E.- Entrevista a la Senyora Maria Dolores Gallego, segona sessió, 5 de novembre de 1998.

E.- L'altra dia em va estar explicar, em va explicar moltes coses molt de presa, jo voldria que m'expliquéu de la primera feina que és diguéssim la important, quan entra a treballar a aquesta empresa de plàstics, que em va estar comentant l'altra dia, m'agradaria que m'expliquéu com va entrar, quin era el seu càrrec, lo que feia, però faci una mica de memòria a veure si recorda com era un dia de la seva feina en allà, i m'ho explica tot lo més detalladament que pugui.

Bueno, d'entrada, vaig entrar a treballar doncs perquè era al costat d'on vivia jo i vaig veure, bueno, un lleterero que posava que faltava talladora dels plàstics i no sé que... i bueno, hi vaig anar. I em van agafar, em van agafar i havia una encarregada que em va explicar com es feia les coses, perquè aquesta noia es tenia que casar, i bueno, en principi volien preparar algú perquè substituís amb ella. Aleshores al començament només anava pels matins. Jo anava fent sobre lo que ella m'anava explicant i tal. Aleshores després, quan ella ja es va casar, llavors jo ja em vaig quedar fixa. Llavors per a mi, un dia a la feina aquesta era, jo com ja vaig explicar una mica l'altra dia, jo preparava el material... lo que es feia era molt de, a base de fundes de cotxes o carpetes o borses, depèn dels encàrrecs que hi havien, era molt variat, no era mai una cosa fixa. I aleshores jo lo que feia era tallar el material, perquè les noies que estaven en màquines, que era soldadura electrònica, era una cosa electrònica, doncs, jo els hi preparava i la meva feina era aquesta. Llavors quan trucava un client a la noia del despatx, me'l passaven a mi, em feia la comanda si era un client que ja era repetir i que ja era una cosa que ja l'havíem feta altres vegades. Si era un client nou, evidentment, era ella la que l'atenia, perquè primer es tenia que fer un pressupost i tot això. Llavors agafava el pedido, la comanda, si no teníem material el demanava, feia jo mateixa, el demanava a la fàbrica, llavors quan el tenia, si és que no teníem material, doncs, quan ho rebíem ho preparava. I sinó ja m'ho posava a fer. Jo sempre tenia que preveure que les màquines estiguessin sense parar i jo tindre material sempre preparat. Vull dir que, sempre ja, bueno que acabaven alguna cosa que es preveia que havien acabat abans o el que sigui, doncs jo ja tenia una altra cosa perquè la màquina no podia estar parada. Bueno, era una de les coses que ens deien, que la màquina no podia estar parada. I això és el que... I llavors un any, quan va començar el problema aquell, diríem laboral, que va ser el més fort/

E.- Perdoni, abans d'aquest problema que em diu que va ser l'important, n'hi havia petits conflictes?

No, no, anàvem fent. Vull dir, que no hi havia problemes. De fet, ja vaig explicar una mica que era una empresa molt familiar, tot érem noies molt joves i llavors els amos tenien el costum d'això, de tractar-nos una mica, així familiarment, vull dir, que no hi havia problemes, de fet no hi havia problema. Però va ser així, arrel d'aquesta comanda, que va haver una comanda molt forta, una espècie de coses que va sortir per fer-lo a la gent, una cosa de plàstic que hi havia, que anava amb unes gomes i tal, o sigui, i va ser una cosa nova, i era una comanda que la volien... doncs com venia l'estiu i era l'estiu quan se suposava que la gent més l'utilitzaria, doncs bueno, allò tenia que ser "Ja!". A la que es va tindre que demanar el material, que era especial, es va enrederir, i llavors bueno, tot va anar una mica lligat, els problemes. I aleshores va ser quan nosaltres ja començaven jornada intensiva i ells volien que nosaltres treballéssim. Clar, és que no estàvem... és que no volíem treballar perquè érem noies joves, a part que feia molta calor, i que dèiem que estàvem esperant, que tot l'any estàvem treballant i que quan arriba la jornada intensiva lo que estàvem desitjant és tindre les tardes lliures. I aquí és quan va ja començar, vam començar els problemes, primer a discutir, llavors ens van amenaçar, ens van dir: "Bueno, pues traurem la jornada intensiva, farem horari normal i si convé agafarem gent del carrer, que facin hores extres, per anar tot més de pressa però...". Una sèrie de coses que no ens vam treure la jornada intensiva i vam intentar pues treballar el màxim que vam poguer i que els pedidos anessin sortint.

E.- Perquè, no estaven disposades a fer hores extres, cobrant-les?

Sí, bueno, és que jo ara tampoc allò ben bé no em recordo que... havíem fet moltes vegades hores extres, moltes. Quan sortia una... hi havia una comanda que era necessària entregar-la, ens deien, doncs si era l'hora de plegar, era les vuit, ens quedàvem una hora més. Vull dir, ho havíem fet, i además com tampoc és que estiguéssim tan ben pagades, quan teníem alguna cosa extra també ens anava bé a totes. Vull dir, que això ja hi estàvem d'acord. El que passa és que... suposo que la cosa es va anar, com agafant una miqueta de mal rotllo, tu imposes, doncs nosaltres no volem, i aquí va estar la cosa. Però després es va anar suavitzant, sobretot era un matrimoni i la que era més autoritària i la que sempre amenaçava per dir-lo d'alguna manera amb aquestes tonteries de dir pues traurem la jornada, era ella. Ell, llavors t'agafava i et parlava, et deia: "Bueno, però per què, per què passa això", ell venia sempre a posar la pau, perquè de fet ell no estava mai allà. I ella venia a controlar una miqueta, però després ella feia la seva vida. Allò era el seu negoci que tenien muntat i que després ella feia la seva vida. I ell treballava en una altra empresa. Aleshores vam continuar fent la jornada intensiva i mai ja no ens ho vam treure. El que passa és que nosaltres ens vam mantindre molt,

perquè jo, em vaig informar a Comissions, i van dir és que no pot ser, no us poden treure, és un dret adquirit, si voleu... però ja no va fer falta allò de dir, anar a denúncia i tot això, no va fer falta.

E.- Qui la va informar a Comissions Obreres, a on es va dirigir?

Bueno, era... com era molt al començament de les Comissions/

E.- Perquè això, perdoni, quin any més o menys em va dir que era?

Doncs això era entre el 65-66 una cosa així.

E.- Llavors tot just, vull dir, estava en la clandestinitat i...

Ens reuníem en clandestinitat a les esglésies, vull dir, sobretot a les esglésies era el lloc. I bueno, és allò que era el començament de Comissions, ens trobàvem una gent, uns quants, i gent que era de varios rams, vull dir, des de la construcció, a químiques, el que fos. I bueno, jo el que sí que vaig fer és que quan va passar aquest conflicte, sí que vaig anar a informar-me a veure a quin ram nosaltres pertanyíem, això sí que ho vaig anar a mirar.

E.- Això, al Sindicat Vertical?

Sí, exacte. I ho vaig preguntar, sé que ho vaig preguntar allà a la feina també... d'alguna manera ho vaig intentar treure-ho, que no recordo ben bé, però jo crec que vaig anar... i jo explicava que era una cosa de plàstics i que tal i que qual, i em deien: "Això deuria pertànyer a químiques, perquè això és químiques i tal". I vam buscar la relació de l'empresa i allà no sortia res. I al final va sortir en activitats diverses. I aleshores bueno, jo vaig exposar el problema i és lo que em deien, però bueno, un exposar el problema era que, que bueno, que es podia tirar endavant si tothom estàvem d'acord i si feia falta, però com després de... ja dic que la cosa es va anar solucionant, que no ens la vam arribar a treure. Ells van provar, van dir, si nosaltres aquí ens imposem i els hi diem això, a veure que passa. Però com no va passar res, doncs ja està, vull dir que de fet... I jo vaig continuar anant a les reunions de Comissions. Anava, no només perquè tingués el problema laboral, que havíem tingut, sinó perquè era també una manera de lluitar diríem, era una manera d'estar... primera, que érem les primeres així noies que teníem conflictes i que exposàvem i que tal. Llavors cada vegada que es feia, de tant en tant, perquè no eren unes reunions molt seguides i molt regulars, doncs anava. I no era només simplement per exposar ja, sinó per escoltar, per veure els problemes que hi havia en altres persones, en fi, ja començava una mica el començament de les Comissions, no. Aquesta, veure la gent de la, els problemes que hi havien laborals i com es podien abordar d'una manera doncs perquè els nostres drets, vull dir, ja que l'altra sindicat era com molt difícil, més bé emparava a l'empresari que no als treballadors.

E.- M'ha dit, bueno, em va dir l'altra dia que eren nou noies treballant...

Sí, més o menys unes nou noies.

E.- Per què només hi havia noies?

Ah sí.

E.- Et pregunto per què?

No ho sé, no ho sé, suposo que, bueno, perquè era la manera de ser... homes des de luego no treballava ningú allà eh, cap home. Vull dir, va estar una temporada un germà de la mestressa, diríem, perquè no tenia feina, però a la que va tindre feina ell va marxar. Vull dir que jo suposo que és perquè estàvem molt més mal pagades, vull dir que no era... i que era una manera, no ho sé, també era una feina que tampoc és que fos molt... era una feina bastant suau, perquè les noies que estaven a les màquines era, de fet era una vegada tenien la màquina preparada, un aparells que era lo que soldava tant si era carpetes pues eren coses quadrades, però sinó eren coses rectes, i era apretar un pedal i ja està, vull dir que tampoc era... Però jo suposo que ells lo que demanaven sempre eren noies, evidentment, vull dir que jo amb el temps que, quan vaig entrar aquestes noies ja treballaven i no va haver un canvi. I quan demanaven o buscaven així gent a hores, que ho feien normalment per gent d'allà del barri, eren dones casades o així, que tinguessin unes hores per fer o el que fos, però sempre, no sé perquè però no buscaven homes, suposo que per a ells hagués sigut

molt més car. Tot i que nosaltres estàvem assegurades i tot això, però un home suposo que es tenia que pagar més.

E.- I vostè recorda el que cobrava?

No ho sé, no em recordo... no sé si deuriem de ser unes 4.000 pessetes o 3.500, no ho sé, no me'n recordo, molt exacte no me'n recordo... perquè com ens feien això, si fèiem hores extres o coses d'aquestes, però sé que quan després me'n vaig anar ja a la següent feina i vaig anar a cobrar 4.000 pessetes, era cobrar casi igual o una miqueta més. Per tant entre 3.500 i 4.000 pessetes deuria de cobrar, no crec que cobrés més. Si alguna vegada cobrava més era per això, perquè fèiem hores extres. A vegades hi havia coses a retallar que es feia molta cosa d'això de la Bic, dels bolígrafs, es feien aquelles fundes que daban dos bolígrafs i tal, i a lo millor allò es soldava i després es tenia que separar del plàstic, que era lo que era la funda i lo altre. I a lo millor ens ho portàvem qui volia a casa per guanyar-se unes pessetes, ens ho portàvem. Vull dir que estàvem en aquest plan. Vull dir que... totes, eh, la gent, la que vivia més lluny no li interessava perquè no volia anar carregada, però jo que viva allí al costat i m'interessava i tenia ganes de fer-ho, pues agafava i ho feia. Però vaja, no massa, no massa, ben pagada suposo que no perquè en aquella època no hi havia... Igual que la primera feina que vaig explicar de la granja aquella, que ben bé m'exploaven i que fins que no hi vaig protestar no em van posar a pagar el doble i suposo que tot anava així. Vull dir, que pagaven molt malament.

E.- Vostè tenia amigues que treballaven?

Sí, però més o menys totes estaven per un igual. És que tothom estava per un igual. Perquè jo tenia una germana que també estava de dependenta en una merceria i guanyava una misèria també. Es guanyava això... i ella a més sense estar assegurada. Ella encara sense estar assegurada. Perquè jo trobo que en aquella època o potser també és l'entorn en que jo em vaig moure, -la germana també treballava al costat de casa-, i els amos els coneixíem perquè vivien a la mateixa escala que vivíem nosaltres, vull dir que, és aquella cosa que continuo dient, eren empreses paternalistes, que en principi tenien a la gent, bueno, te tractaven com... tu ets com de la família, no. I es comença per aquí i aleshores ja està, si ets com de la família ja és que no pots ni protestar, no. El que passa és que arriba un moment en que la gent, no tothom és igual. I mira, nosaltres aquella vegada ens va agafar així, i que totes estiguessin d'acord, perquè també era com molt difícil..., a lo millor hi havia... però bueno, ens vam fer molt amigues, hi havia molt bona... vull dir, ambient entre nosaltres, estàvem bé, érem amigues, en el sentit que ens enteníem vaja, en una paraula. I bueno, jo els hi vaig dir: "Jo m'informo, si veieu i esteu d'acord totes i totes a una, això sí, hem d'estar totes a una, diem que no, que volem la jornada i ja esta". I així va ser. Però jo crec que en aquella època o por lo menys ja dic, el que jo em vaig moure, era molt la cosa així, les empreses allà on treballaves, o potser perquè havia anat així la cosa, no ho sé, era això.

E.- Se'n recorda a quina hora sortia de la feina?

Doncs a les set, em sembla que era, les sis o les set.

E.- I que feia després?

Doncs, sortir o anar a aquest orfeó que anàvem, que vaig estar anant bastant de temps. O anar amb la meva amiga, vull dir, que anàvem i fèiem si teníem alguna trobada amb algú, alguna reunió... No, sempre tenia coses a fer, i si no tenia res a fer, anàvem al cine, vull dir, que quedar-me a casa no em quedava mai (riures). A veure, no era una persona que em quedés massa a casa, no.

E.- I ells dia que anava a l'orfeó, que feien en allà?

Pues xerrar, la gent que ens trobàvem i parlar, parlar...

E.- Amb quina gent?

Sobretot la gent com nosaltres, perquè hi havia gent de totes les edats allà. Perquè hi havia la gent gran que anava a jugar a cartes o al domino, el que fos allà al bar, hi havia la gent que cantava, que anava a assajar quan ho feia, i joves que ens trobàvem pues a partir d'això que tothom acabava l'escola -qui estudiava- o que treballava, que normalment casi tothom treballava, tot el grup aquest de gent treballava. I estàvem allà xerrant, xerrant. I organitzàvem pues si teníem previst fer una excursió, pues què fariem i quan la fariem, i bueno, des de fer cartells per veure que s'animés el màxim de gent possible a doncs si es decidia que fariem un cine

fòrum o el que fos, a veure qui s'encarregava d'anar a buscar la pel·lícula, com ho fariem, què és lo que fariem... Vull dir, hi havia gent més gran, nosaltres també érem de la gent jove que hi havia, però en algun paquet hi havia gent que si nosaltres teníem divuit dinou anys o així, hi havia gent que ja tenia vint-i-set, trenta anys inclús algú, vull dir que... bueno, era un grup que no feia res en concret, no ballàvem a les... ni cantàvem ni coses d'aquestes, però que un grup de joves que estava allà dintre, que ens reuníem i fèiem les nostres... i fèiem les nostres xerrades de dir això és just, això no és... Suposo que buscàvem tots una miqueta les ganes de trobar-nos i de poguer parlar de les injustícies, de les coses que passaven, de les coses que estaven prohibides, vull dir també era una època bastant crítica, no, en tots els aspectes, políticament... i allò era un motiu com per parlar, ja vaig dir l'altra dia que era sobretot la gent aquella també es movia molt pel catalanisme, vull dir la cosa del català. Nosaltres vam anar a parar allà perquè... això, quan ens vam ficar en política, ens van dir, mira, una manera que podeu estar..., perquè clar, lo que no pots fer agafar el carrer i anà buscant a la gent, no. I ens van dir sembla ser hi ha un grupet maco, allà a l'orfeó, pues allà seria una manera d'introduir, per sensibilitzar la gent... i això, per les coses més petites, fer que la gent agafés consciència.

E.- Qui li va dir això?

Suposo que algun company del PSUC o així.

E.- Vostè ja estava en el Partit?

Sí, sí. De fet nosaltres lo que fèiem, això era fer política. Nosaltres era fer política, d'alguna manera era...

E.- Per "nosaltres"...

Bueno, vull dir amb la meva ger..., ai! amb la meva amiga, era anar a fer bueno, pues política, que nosaltres volíem solucionar, a veure si arreglàvem el món, no, aquestes coses que agafes, que tens inquietuds i que veus que tens ganes de a veure si... trobar més gent i trobar, doncs, bueno, a veure que... fer alguna cosa, alguna cosa que nosaltres en aquell moment creiem que era, podia ser positiu per millorar la societat. I això és lo que fèiem.

E.- Com a cosigna del Partit...

Una mica sí, una mica sí. I per això vam anar, perquè ja et dic, no vam caure allà per, per... una mica orientades, "Hi ha gent maca..., coneixereu..." clar, llavors vam anar allà i mira, ens vam apuntar les dugues.

E.- Es va apuntar algú més al Partit, vau convèncer algú?

No. Nosaltres dugues.

E.- No, vull dir, un cop en allà/

Ah, no, no, perquè nosaltres el que fèiem era, doncs això, si havia convocada una manifestació, "Escolteu, hi ha aquesta manifestació, què hi anireu, que tal...?". Hi havia qui anava, hi havia qui no anava, però no, com a Partit no vam fer ningú del Partit. Suposo que a lo millor d'alguna manera, és que no es parlava tampoc, no es donava a conèixer, era com una cosa... i jo suposo que d'alguna manera a lo millor algú s'afiliaria, clar, que hi havia, no d'aquest grup potser, d'aquest grup de joves, però potser allà sí que també d'alguna manera hi havia... i es posaven a les cartelleres segons... coses a vegades, que no comprometessin massa perquè també era una cosa que allà entrava tothom, tampoc no es podia fer... Però jo suposo que no deuriem d'estar soles, el que passa és que la gent tampoc no es... no ens podíem conèixer, en aquella època era tot com molt secret, molt, molt, era molt perillós. A no ser ara com el cas de la meva amiga que ella tenia el seu pare, o després els altres amics que després vam conèixer a través, o sigui per joventuts del Partit que ells a lo millor tenien la seva família, els pares que sí que ho eren, havien sigut o eren del Partit o coses d'aquestes. Però la gent que bueno, que no, que no tenien res més, que no teníem així a ningú... i anàvem a un lloc així pues no explicàvem res, això era lo que... "teníeu que dir les vostres inquietuds però sense que sapiguen que sou, perquè clar aquí pot ser perillós, no". I això és lo que...

E.- Però devia ser alguna cosa que es notés, no?

Suposo que sí, que clar, que la gent, sobretot una gent jove no parla i no té... és que nosaltres per exemple allà al barri teníem una fama dels amics així, de la gent normal i corrent i els ----- sobretot, que ens veien a

la meva amiga i a mi amunt i avall sempre "míralas, aquestes...", sempre allò... (mig rient) perquè clar, era una cosa, lo normal era pues això, trobar-te... i nosaltres en aquella època pues no. Anàvem cap allà, clar ens anàvem i era bastant lluny l'orfeó Gracienc, nosaltres vivíem cap allà a Francesc Macià i allò era a Gràcia, i ens anàvem cada dia, eh, caminant, amb la nostre d'allò i cap allà. Ja era la nostra, el nostre objectiu. I a part de que ens ho passàvem bé també. Vull dir que, jo per exemple les companyes aquestes de la feina, elles totes tenien el seu promès i tal, pues ella la seva vida era aquesta, treballar, veure al novio, sortir a donar una volta, arribar a casa, i a l'endemà tornar a treballar i els diumenges sortir si sortien i anaven al cine, era la vida d'elles. Clar, jo per nosaltres no era... volíem algo més, no era suficient, i mira així...

E.- En aquell moment vostè reflexionava sobre aquest tipus de vida diferent que portava?

Clar, Sí, sí. A part de que/

E.- Per vostè, era una vida que no volia fer en aquell moment, lo que feia la seves companyes?

Sí, sí, perquè trobava que era com molt pobre, vull dir, molt pobre i això, que teníem que aspirar a alguna cosa més. Primera per la situació que hi havia política, i després com a persones, que era com molt buit, sempre lo mateix, sempre lo mateix. I nosaltres allà doncs fèiem això, ens ho passàvem bé perquè fèiem moltes tertúlies... i ens ho passàvem bé, i amb gent que t'entenia, que tu expressaves les teves inquietuds i t'enteni en ells igual, no. Llavors ens trobàvem bé.

E.- En aquest grup de l'orfeó, hi havia més nois i havia més noies, era més o menys...

Era més o menys igual, vull dir, potser hi havia més noies que noies.

E.- Més noies.

Sí. Però vaja era bastant, bastant igualat, sí. Hi havia... dintre d'aquest grup també es feia una gent que... unes noies que hi havia que eren, bueno, que per lo que explicaven, suposo, que a casa seva devien de ser molt progressistes, a part de catalanistes, perquè també anaven a les manifestacions. I una tenia molta d'això de fer dibuix, i bueno, també van muntar un taller de dibuix. Nosaltres sense d'allò, pues fem dibuix, vull dir, el cas era estar allà, participar amb gent que tenia unes inquietuds més o menys com les teves i que tu et trobaves bé, no. I que era una manera doncs de fer algo més que no això que dèiem, de fer una vida tan...

E.- Abans m'ha dit: "fer alguna cosa més o tenir alguna perspectiva més com a persona", quan parlava...

Sí, vull dir, jo considero que la persona que només es dedica al treball i a casa i s'estanca a lo seu, vull dir, dóna molt poc de sí, vull dir, no- sé, això és la meva opinió. Sempre m'ha agradat això de compartir les coses amb la gent. Això de tota la vida m'ha agradat, des de quan vaig començar fins ara, la prova ha estat que després tota la trajectòria que he fet i d'això, d'aquesta de la Bressol, quan he treballat, vam començar unes persones però amb la intenció de que vam acabar... i hem acabat sent, bueno ara ja és diferent, però quan érem deu persones, dotze persones, tothom érem igual, vull dir, tothom cobrava igual, tothom teníem el mateix dret, no sé, m'ha agradat compartir les coses i ser... que no només et tanquis en lo teu, vull dir, tot, lo bo i lo dolent, no sé, és una manera de pensar meva.

E.- Jo més aviat em referia, com a persona o com a dona, a més de persona...

Suposo que també com a dona. Suposo que va tot lligat una miqueta, vull dir, que tot això és, suposo clar, és com a dona... no sé, no sé, jo potser al posar-me així a la política i tal, doncs, també reivindicava com a dona tindre uns drets que aleshores tampoc els tenia ningú, no era igual, per exemple ho veia per casa meva, el concepte que tenien de que jo tenia que tindre... bueno, era la noia i tenia que estar a casa a unes hores determinades i tot això. I jo em revelava, per què el meu germà podia arribar a l'hora que volgués i jo per què no podia? Per què era una dona?, o per què jo tenia que fer les feines de casa i l'altra no podia fer res, no podia tindre l'obligació. Ja una miqueta, és això, defensar que per ser dones també tenim uns drets, no, és això.

E.- Perquè la seva mare estava viuda ja, i llavors vostè treballava... treballava vostè i el seu germà?

Sí, sí.

E.- I el nivell de vida de casa era bo, era dolent, tenien dificultats per...

No, normal, eren gent treballadora normal i corrent, bé, normal, treballadors i prou, sense sobrar res, però tampoc faltava res. Bueno, en altra època quan estaven tots els germans i tot això, si que s'havia passat com totes les famílies en aquella època, suposo, una dificultat, però ja en aquell moment quan vivíem els tres, normal.

E.- Això, volia preguntar-li, vostè treballava, per tant, en realitat no havia temps per fer les coses de casa, tampoc no podia tenir?

Però hi havia els dissabtes i els diumenges. Els dissabtes i diumenges que era com una obligació. I si era un dissabte o un diumenge que jo feia vida normal en el sentit de que anava a l'orfeó per exemple o ens trobàvem el grup d'amics dels altres a la tarda el dissabte o el diumenge, quedava al matí i quedava a la tarda, però si havíem acordat de que fèiem una excursió i que marxàvem el dissabte d'hora i no tornàvem fins diumenge a la nit, aquella setmana doncs no es feia res. I això em portava problemes a casa, em portava problemes. Era una... ha sigut una família molt del concepte de les obligacions i molt controlada, he estat molt controlada. Bueno, jo em sentia molt controlada, potser no estava tant, però jo em sentia bastant controlada. Aleshores això, em revelava (riures). Tenia els meus problemes amb la meva mare i amb el meu germà.

E.- Vostè, dels diners que guanyava donava una part a casa, se'ls quedava tots...?

Sí, sí, jo des de que em vaig posar a treballar passava una setmanada i quan canviava de feina o intentava fer una altra cosa per estar més hores lliures o lo que sigui, jo m'ho manegava d'una manera però jo la meva setmanada no faltava a casa. Vull dir, ho feia.

E.- Vol dir que hi havia una quantitat establerta i complia tant si guanyava més com si guanyava menys?

Sí, exacte.

E.- Se'n recorda de lo que donava?

No sé, potser 700 o 800 pessetes, bueno quan cobrava... no sé, o per exemple quan treballava aquí a la casa aquesta de les pastes donava pràcticament tot perquè també va ser una època que el meu germà estava fent el servei militar i no hi era a casa llavors. I tampoc el seu sou hi era, no. I encara que ell va deixar... i la meva mare cobrava viduïtat, però tampoc és que cobrés una gran quantitat. I el meu germà va deixar uns diners per si feia falta i aquells diners no es van tocar, vull dir, que quan ell va arribar.... suposo que en aquell moment pues donava tots els diners, lo que passa que jo sempre em quedava uns diners per comprar-me jo la roba, me la comprava jo, vull dir que jo em vestia, jo passava un tant i la resta m'ho gastava jo per la meva roba i pels meus gastos i tot això.

E.- Vol dir, que a casa, era una persona independent això...

Sí, lo que passa que independent fins a... suposo que anar a viure a un pis i tal a una casa, a part de que això era impensable, vull dir, impensable en el sentit de que no podia ser, perquè amb el sou aquell, això suposo que no hagués pogut/

[FI DE LA CARA B, CINTA 2]

E.- ja pot seguir...

Vull dir, això que era, era independent però també suposo que tenia uns gastos coberts. Vull dir que per molt que donés a casa, el fet de la setmanada que passés o el que fos, la quantitat aquesta que he dit, no sé, potser al principi eren 700, després van ser més o... i a mida que anava guanyant suposo que deuria anar deixant més i més, no era lo suficient com per...

E.- Per mantenir-se.

Com per mantenir-me jo sola, no. I la prova està que quan jo vaig decidir marxar de casa, vull dir, tampoc me'n vaig, no me'n vaig anar a un puesto que em diguessin "És que tens que pagar tanto ni res", jo guanyava aleshores això 4.000 pessetes i jo vaig donar lo que podia. Tampoc se'm va demanar, se'm va dir... Pues jo

dinava, jo dormia, jo feia uns gastos, clar, però que també gastava en autobús per anar a la feina, que tenia uns gastos, doncs, del que jo guanyava pues donava una part i l'altra part pues per a mi, per això.

E.- Això, quan ja...

Quan ja després vaig marxar.

E.- Quan va marxar a casa de l'Àngel Rozas.

Sí. Però el que passa que clar, suposo que si hagués decidit anar-me'n a una casa a viure, no ho hagués pogut fer, d'entrada no ho hagués pogut fer. O sigui, que ja... també perquè tenia les espatlles una mica cobertes.

E.- Una relació molt estreta devia tenir amb l'Àngel Rozas per arribar...

Sí, bueno, una miqueta ja ho vaig explicar de que els vaig conèixer arrel de la meva amiga aquesta amb el seu pare, perquè eren molt amics. Ells havien estat... eren amics, el pare i l'Àngel. I bueno, ja nosaltres estàvem al Partit. I aleshores quan de tant en tant els veia, doncs, nosaltres també ens veiem amb ell i a nosaltres ens agradava molt parlar amb l'Àngel perquè l'Àngel és molt maco, vull dir, és una persona molt dolça i... bueno, després quan ens parlava de política doncs, jo veia que sabia molt i m'interessava i m'agradava. I bueno, mira, d'aquí vam anar agafant aquesta cosa de, d'amistat, i bueno, fins al punt de quan jo vaig exposar el problema aquest de que em volia anar de casa meva, els hi vaig dir amb ells si podia anar a viure a casa d'ells i ells em va dir que sí. Va haver molt bona relació.

E.- L'Àngel Rozas era una persona que estava molt fixada suposa, aleshores... bueno, ja ho sé que estava molt fixada, però no sé ben bé en quin any... per la seva activitat també podia ser un perill viure amb ells, no?

Però, com podia ser perill, pues jo ja sabia lo que podia passar, l'Àngel i la Carmen em van dir: "Mira, ja ho saps..." i amb el temps que vaig estar allà, l'Àngel va anar a la presó, però no perquè l'haguessin detingut sinó perquè tenia judicis pendents. I va anar a la presó, em sembla que van ser dues vegades que va anar, que va entrar mentre jo estava allà. Però bueno, ja ho sabia. Amb les nostres precaucions, que ell era un home amb experiència i tal, doncs, jo era un familiar que estava allà vivint amb ells i ja està.

E.- Però vull dir que estant amb ells/

Mai vaig tindre problemes amb la policia ni res.

E.- Mai?

No, mai. És que de fet no el van vindre... mentre que jo vaig estar allà que va ser, tampoc va ser molt de temps, tampoc no va anar la policia per res. Vull dir, ell va anar a la presó però perquè tenia judicis pendents i quan li donaven la sentència doncs, agafava, preparava la maleteta i se n'anava a l'hotel, com aquell que (mig rient), i ja està, no. Llavors la Carme i jo, estàvem soles. Jo ja ho sabia lo que... però clar, jo tampoc em sentia en forces d'anar-me'n a qualsevol lloc, vull dir que... anava així la cosa.

E.- Dintre del Partit quines tasques tenies, tenia assignada algunes tasques concretes o...?

En principi, lo que fèiem al començament era molt de contacte, de parlar i de... després em vaig dedicar més a la propaganda.

E.- Perquè, se'n recorda a quin any entra en el Partit?

Doncs ... potser al .. al 65... era abans, al 63 o algo així ja començo el contacte.

E.- Amb la seva amiga i el seu pare.

Sí, sí. I al 65 jo tindria vint anys i era una miqueta abans, o sigui que al 63 o una cosa així.

E.- I des que pren contacte amb el pare de la seva amiga, com... expliqui'm una mica aquest camí, fins arribar a aquestes tasques de propaganda, com va ser aquesta introducció, com...?

Arrel d'això coneixem una persona del Partit, que ens posa en contacte amb altres persones.

E.- Arrel de conèixer...

De conèixer la meva amiga no, d'estar d'acord amb estar militant en el Partit Comunista. I aleshores coneixem primer, coneixem una persona, que ens posa en contacte amb altres persones.

E.- Qui era aquesta persona?

Persones que hi havia al Partit. I aleshores ens parlem i bueno, una de les tasques que és possible que jo pugui fer, se'm pregunta, com, quines condicions i tal... -això ja, abans, estant a casa- que podria fer, com estava a casa, si jo podria portar algun material per després jo entregar-lo a altres persones i tot això. I bueno, en principi plantejo que ja me buscaré el meu raconet i que ja ho guardaria.

E.- Material de quin tipus?

Material de diari de *El Mundo Obrero*, concretament del Partit Comunista. Aleshores es donava molt amb comptagotes i per exemple si jo tenia contacte amb tres persones, o sigui, podia ser la meva amiga i un altre noi o una altra persona que jo cregués que podia donar la propaganda, qui jo creia que podria donar-la, més algú que veia més del Partit, amics, joves o el que fos, jo era la que portava la propaganda. Llavors sortia un cop al mes o... no sé ben bé, allò que era bastant... jo els hi donava. Era una manera com d'enterar-nos del que passava i això. I això em comportava a que, quan fas propaganda tens que estar bastant més aïllat de lo normal perquè és una tasca bastant perillosa, perquè clar, en cas de que passés alguna cosa, que la policia doncs et descobreix o el que sigui, arrel de... per aquí pot passar. I sempre he estat bastant de temps fent coses així de propaganda. I aleshores em feia que jo estava als llocs però també d'una manera més discreta. Vull dir, que tampoc em podia manifestar massa. Era una de les consignes que hi havia, quan s'estava al Partit, si tu portaves la part de propaganda, com era una cosa bastant perillosa en el sentit de que... perillosa i que quedava com molt tallat tot, a part del perill que podia comportar tot això, quedava com una cosa molt despenjada, no. Si hagués desaparegut o... i aleshores no podíem, no podíem fer segons quines coses. Quan em vaig casar per exemple/

E.- Quines coses no podia fer?

Doncs, inclús a vegades d'anar a manifestacions i estar a... sobretot a les manifestacions i coses d'aquestes. En la que podia córrer el perill i podia agafar-me la policia, i aleshores per aquí podria haver passat algun problema d'aquest.

E.- Perquè vostè guardava el material a casa.

Sí. El guardava i també l'anava a... però la norma era de no tindre'l massa temps. Vull dir, era tu rebies, reparties a les estafetes que hi havia per dir-lo d'alguna...

E.- Estafetes?, s'haurà d'explicar més bé perquè hi ha coses que no les entenc (mig rient)

Sí, no, bueno es deia així. Les persones que hi havia que s'encarregaven, perquè es distribuïa per barris o per zones, vull dir, tampoc és que sapiguessin massa, coneixíem a unes persones concretes que sabíem que tal dia ens trobàvem, donàvem la propaganda: "Hola, hola, Adéu, adéu", xerràvem un rato, perquè no es veiés també la cosa que era deixar un paquet i desaparèixer, sinó que anaves passejant, anaves parlant, allò com en plan de paseo i aquí donaves la propaganda.

E.- Qui li donava aquestes instruccions, l'hora, el dia, a qui...

Gent del Partit. Responsable que hi havia, havia una persona que tenia jo contacte més directe.

E.- I Com s'establí aquest contacte?

Pues ja quedàvem, quedàvem un dia, una hora, a la que si tu anaves aquell dia i aquella hora i no hi havia ningú doncs intentaves donar una volta, tornaves a passar en un temps limitat i si no hi era aquella persona

marxaves perquè volia dir que aquella persona no havia pogut anar per algun motiu i que tu tenies que desaparèixer i tornar a provar-ho una altra vegada a la següent setmana Ja havia establertes unes...

E.- Una mena de conducta...

Sí. Una manera de... I lo que no convenia era fer-te veure massa, vull dir, evidentment, normalment quedàvem en llocs bastants una mica llunys, bueno, diferent d'on vivia jo, del barri.

E.- Quins llocs per exemple?

Sarrià, per exemple, i a lo millor el contacte que tenia venia de fora de Barcelona, però clar, vull dir, per a mi era lluny, d'on vivia a on anava amb aquell d'allò era desplaçar-me, però sí, sí, era així, quedar d'acord d'aquesta manera, tal dia, tal hora, i sinó arribava pues donar una volteta, fer un temps i sinó desaparèixer i ja tornarem a tindre el contacte.

E.- Vas estar fent això de la propaganda durant un temps. Feies més coses a parts d'això, només...?

Bueno, vaig estar una temporada fent això, després ho vaig deixar de fer, després ja... bueno, evidentment quan vaig anar a viure a casa de la Carmen i de l'Àngel no feia això.

E.- No feia res?

Això no, treballava i ens veia amb la joventut i estàvem coordinats i fèiem les nostres...

E.- Amb les joventuts, els...

Els joves del PSUC, sí, sí. Però nosaltres sempre havíem estat en contra d'estar... hi havia la joventut del PSUC i el Partit. Nosaltres estàvem més amb el Partit. Teníem més contacte amb el Partit. I amb ells, amb els joves ens veiem però ja amb la cosa com per sortir com amics, per passar-ho bé i bueno, també aprofitàvem si havia un moment donat que teníem que fer un tira de propaganda per les nits o el que sigui, ens coordinàvem i anàvem tots, clar això sí, això es feia molt.

E.- Com es coordinava la gent?

Nosaltres? Pues era un grup que sabíem, amb aquest sí que ens trobàvem a les cases, sabíem a on vivien uns i els altres, i aleshores ens veiem i ens posàvem d'acord: "Tal dia, sortirem i farem una tirada de propaganda de lo que sigui", doncs quedàvem i es feia així.

E.- Mentre va estar a casa de l'Àngel Rozas diu que no va fer res...

De propaganda no.

E.- Perquè era massa perillós estant allà o... ho va deixar o li van dir que no...?

Bueno, perquè estava fent el...és que no sempre hi he fet lo mateix. I en aquell moment no el feia. Ademés, això va ser al començament i va ser una cosa que feia llavors, jo lo que tenia contacte era amb una persona que políticament feia com una mica de formació diríem, que m'explicava les coses. Però després, tot això es va canviant, no sempre fas... no es feia lo mateix, lo que dèiem que... no sé...

E.- Quines coses més feies?

Pues això, estar amb els amics i anar a les manifestacions i anar, bueno, lo que es feia en aquella època que hi havia... és que no sé com dir-t'ho ara això, lo que fèiem, doncs a part de treballar i d'estar amb contacte, fèiem reunions en la que ens formàvem políticament o fèiem xerrades perquè ens interessava, perquè ens agradava i perquè volíem conèixer coses i volíem d'allò, però res més que això.

E.- En la formació a Comissions, vostè va participar en... anava a les assemblees que es feien a les esglésies... va estar a Sant Medir?

Sí.

E.- Expliqui'm això, les assemblees que es feien, com es feien, amb qui anava o com anava?

Anàvem perquè hi havia l'assemblea i anàvem allà la gent. I allà la gent parlava, cadascú... es feia l'assemblea, s'exposaven uns problemes, la gent, i es decidien coses a fer.

E.- Digui'm una que recordi en un lloc...

No em recordo, además és que hi havia, per exemple, a vegades eren coses no només laborals, sinó que havien detingut a gent i es tractava doncs d'ajudar aquesta gent, de mirar de recollir diners per poguer ajudar a que la gent que estava detinguda... no sé, m'agafes com molt així perquè tindria que pensar-ho molt... allà la gent, no sé les assemblees, la gent que hi havia, sobretot els responsables que anaven i feien l'assemblea, la gent que anava allà, bueno, allà feia el seu míting i explicava les coses i allà la gent, la resta, tothom pues opinava i deia el que li semblava. Vull dir que...

E.- Com sabia vostè que havia d'anar a, bueno que es convocava o que havia una assemblea d'aquestes?

Perquè m'ho deien al Partit suposo, vull dir al Partit o a Comissions ja que estava en contacte "Mira, tal dia es fa una assemblea a tal lloc", bueno el lloc, si era en persona, t'ho deien en persona, sí que ho deien, "Tal dia, el diumenge a tal hora es farà" i així es feia.

E.- I anava sola o acompanyada?

Amb el grup d'amics. Sola no, no anava mai sola. No, sempre anàvem una colla Sí, sí.

E.- Per exemple, l'assemblea a Sant Medir quan es crea Comissions, o es crea la coordinadora, se'n recorda?

Sí però... no me'n recordo, sé això però ara, aquí què vols que t'expliqui?

E.- Vull que m'expliqui aquesta assemblea, com vostè la va viure?

No me'n recordo no puc dir res, no me'n recordo com la vaig viure. No sé, érem molta gent, era molt... però no puc dir-te ara com la vaig viure. És que no sé ben bé que em preguntes dient com la vaig viure... de com s'explicaven els problemes i ...?

E.- Com es desenvolupa, vostè arriba, se senta, no se senta... xerra amb el del costat, escolta, que és lo que escolta, a qui sent parlar... qui té al costat...

Aleshores si que no puc dir-te tot això perquè no em recordo. En aquell moment vaig anar a moltes assemblees a Sant Medir, que feien aquí al Clot, a moltes esglésies, però ara aquesta concretament de Sant Medir...

E.- Doncs una que recordis especialment perquè hi hagués alguna cosa que li faci recordar, o en general, més o menys, seguíem totes una línia més o menys?

Totes, no ho sé...

E.- Jo no hi era, Jo si que no ho puc explicar (riures). Hi havia gent que se sentava en una taula, parlaven primer, després es feia un debat...

Sí, sí, exacte. Hi havia això, la gent que... hi havia la taula a la que hi havia varios responsables de cada ram, suposo, que deuria de ser. I allà pues s'exposava el problema, dels problemes que hi havia laborals i lo que es podria fer. I llavors allà cada persona que intervenia anava dient el problema que es trobava a la seva empresa, suposo, o s'estava... es deia, si la taula proposava de fer una cosa, alguna acció o alguna cosa, pues la gent deia si estava d'acord o no. O sigui, era una mica ajudar, lligava com una mica els rams, diríem, el ram que hi havia de químiques pues tenen aquest problemes, pues hem d'anar a aconseguir aquest objectius, els altres igual, vull dir, cada un... i allà la gent, pues havia gent en general suposo que la gent estava d'acord però també hi havia gent que exposava els problemes o que no el veia tan clar o no hi estava d'acord, suposo coses d'aquestes... Però en general, aquell anys més o menys la gent tothom estava d'acord. Bueno no ho sé

si estava d'acord, però ja els hi semblava bé, perquè era molt, molt al començament. Jo recordo que la gent anàvem allà perquè algú tenia intenció de fer això, el sindicat, Comissions Obreres, que aleshores no podia ser... era clandestí per dir-lo d'alguna manera però que estava molt d'acord amb lo que exposava.

E.- Vol dir que la gent a les assemblees no discutia?

Sí, i tant que es discutia, Sí, sí, però no recordo, és que fa molts anys ja d'això. No ho recordo. Home, això tindria que agafar i començar a fer molta memòria. Per això, quan em van parlar de fer aquesta d'allò, vaig dir, jo, així de coses, me'n recordo de coses molt puntuals, però allò al detall com tinc amigues, una amiga que ella: "Tu te'n recordes que passava això i que fèiem i que anàvem i aquella vegada que no sé que..." "Noia, si que ho tens, te'n recordes molt bé, però jo la veritat que no..." Ara tindria que fer molta memòria.

E.- Has dit, me'n recordo de coses puntuals, de quines coses puntual se'n recorda?

Pues això, de les assemblees que fèiem, quan ens trobàvem, quan feia, quan veia les Dones Democràtiques que es reunien, però que nosaltres no estàvem lligades, en sabíem que hi havia una assemblea en la que elles exposaven els problemes que hi havia com a dones i aleshores jo, anàvem allà a escoltar. Vull dir, coses puntuals d'aquesta. O mira, que ens vam trobar, la primera vegada que vaig anar a una reunió de Dones Democràtiques a la que parlaven de sexe, ho van fer unes companyes que elles eren casades i nosaltres érem la majoria érem totes solteres, bueno joves i d'allò, però vam anar allà i ella van explicar a la seva manera coses de sexualitat, per exemple. Pues això ho recordo, ho tinc com molt, que em va fer gràcia per les persones, no per la xerrada, sinó les persones, com ho van fer, que ho van fer a casa d'una d'elles, vull dir, coses d'aquestes.

E.- Com va entrar en contacte amb les Dones Democràtiques?

Suposo que tot va lligat, coneixes a una gent determinada i aleshores parles un dia, "Pues mira, tal dia, les dones faran aquesta xerrada o faran una assemblea i es trobaran a l'església de Sant Ignasi", per exemple. Doncs, ens enteràvem i anàvem. Però no anàvem massa nosaltres a les reunions de dones, de fet, molt lligades tampoc... anàvem de tant en tant a alguna assemblea perquè volíem anar però no... coneixíem bastantes dones d'allà, que estàvem dintre de Comissions i alguna dins del Partit, però de fet, amb Dones Democràtiques, bueno, anàvem de tant en tant.

E.- Per què, no anàveu?

Perquè nosaltres ja teníem la nostra, la nostra via de trobar-nos amb la gent, vull dir com a nivell de Partit i hi havia lo de Comissions o els joves. I ja pues no, tanta cosa no ho fèiem, vull dir, que ja ens estava bé, anàvem de tant en tant.

E.- -----

Era molt, al principi de ficar-me en tot, al Partit, entre els disset i vint anys per exemple, que començo a tindre tots els contactes i tot això, tampoc no tenia, a veure, jo veia que hi havia unes injustícies i que es tenia que lluitar per allò i estava d'acord. I ja en la que em fico en tot això, però també a la que em trobo amb uns problemes laborals i que els exposo allà i bueno, que allò m'està bé. Però clar, tant, tant clar com ells ho tenien potser en aquell moment no ho tenia jo. Vull dir, perquè era diferent, és a base de que van passant els anys i ho vas veient les coses d'una altra manera però en aquesta època no sé...

E.- Quina diferència entre com veia les coses abans i com les veu ara?

Ui! és que ara és molt diferent (riu)

E.- Em refereixo com veia les coses que li passaven en aquell moment o aquestes injustícies, la manera de com s'havia d'arreglar aquestes injustícies, o protestar o lluitar perquè no es produïssin més o contra el regim, i com veu ara aquesta actitud que vostè tenia, aleshores, no lo que pensa ara de la situació actual, sinó lo que pensa ara d'aquelles/

Home jo, suposo, sóc... a veure, veig aquestes injustícies, les sento, me les comenten i tal i estic d'acord, en principi estic d'acord. I ara pues allò em va fer que tingués unes inquietuds i que lluités perquè estava d'acord i veia que no anava bé.

E.- Vostè, tenia molta relació amb l'Àngel Rozas, va estar vivint amb ell i parlava amb ell contínuament, a diari, m'imagino, o si més no a diari més o menys parlava, quina diferència havia entre ell i vostè? Compari la seva actitud amb la seva, per exemple?

Bueno, diferències...

E.- Totes, no (rient), però quines?

Moltes (rient), però la que sí que teníem era un objectiu el mateix en aquest aspecte, vull dir, teníem un enemic comú o unes ganes de...

E.- un enemic comú.

Bueno, un enemic en el sentit de... o que teníem uns objectius, uns ideals, o que estàvem lligats pel Partit diríem, estàvem en principi... és que... parlàvem amb ell però parlàvem de política, parlàvem de coses que explicava, l'Àngel li agrada molt doncs pues explicar coses i bueno, no sé, em talla tot això perquè no sé que dir-te. Què em deies, què em preguntaves?

E.- Vostè veia la manera com l'Àngel lluitava, quina diferència hi havia entre la seva lluita i la de vostè, perquè ni tenien la mateixa edat, ni...

No, però ademés, la responsabilitat tampoc era la mateixa. Vull dir, l'Àngel era una persona, bueno, una persona amb una base, amb una preparació, amb una responsabilitat molt més gran, bueno, molt més gran, és evident que jo, jo era una militant però de...

E.- Llavors, la diferència quina era, el seu grau d'implicació en el moviment, en el PSUC?

Bueno, d'implicació i no sé, és que no sé ben bé per què m'ho preguntes, quina finalitat.

E.- Lo que li vull preguntar és com vivia vostè la seva militància dins del Partit.

Com la vivia jo? Jo bé, jo contenta, molt bé.

E.- Per exemple, tenia por?

No. Si hagués tingut por no l'hagués fet, suposo.

E.- Però era una situació perillosa?

Ho sabia, era conscient de que era perillosa i prenia totes les mesures que es poguessin o que sabia que podia prendre, però si hagués tingut por suposo que no ho hagués fet. Igual que quan anava a les manifestacions, vull dir, anava molt convençuda de que podia ser que aquell dia m'agafessin.

E.- Però, hi anava?

Hi anava i tant.

E.- I per què hi anava?

Perquè estava en contra de... estava a favor del perquè es feia la manifestació, perquè estava en contra de que el règim, del règim, i en contra de l'explotació, en contra de les injustícies que hi havia. I anava per això, perquè estava molt convençuda.

E.- Vostè va anar a les assemblees per exemple, se senta en allà i el seu convenciment, com li fa viure allò?

Bueno, jo a les assemblees passa que és com una mica anar formant, anar veient els problemes que s'exposen i les coses i allà és on me vaig formant més jo. I vaig veient de que la gent no ens hem de deixar explotar, coses d'aquestes en quan a la feina, per exemple. I bueno, que tu has de tindre uns objectius, uns ideals, doncs lluitar-los, lluitar per aquests ideals.

E.- I quins eren aquests ideals?

Doncs, que hi hagués llibertat i que la gent pogués expressar lo que volgués o lo que sentís en aquell moment i poguessin... i tindre uns drets com a treballadors i ser respectats. Que això no hi era, no es podia fer. Per exemple quan vaig explicar el dia aquell que em van trobar en una manifestació quan treballava a aquella escola de Virrei Amat i em va cridar el director per dir-me “que había ido a la manifestación”, vull dir que suposo que això m’agafa molt al començament, aquí ja portava uns anys, i no sé que hagués respost, no ho sé, a lo millor igual, no ho sé, però en aquell moment vaig estar molt segura de lo que deia, vull dir, de que jo era lliure d’anar a on volgués a les hores que jo no treballava, no. Que jo complia i que ells no tenien... si tenien alguna cosa a dir-me en contra de la feina que m’ho diguessin però que després jo podia fer el que volgués. Això va anar creant, vaig anar agafant doncs una... no sé, estar segura de lo que jo, el perquè militava i lo que volia ser. I malgrat tots els entrebancs que tenia. Entrebancs de... dic entrebancs com petits problemes o lo que em passava a casa meva que fins que vaig tindre que decidir marxar perquè no podia estar així a casa.

E.- Quan va deixar, bueno quan va deixar la feina del taller de plàstic, on em va dir l'altra dia que va...

A un parvulari.

E.- I quan de temps va treballar?

Vaig treballar dos anys, cursos, cursos que eren. Me’n vaig anar... sí, dos cursos.

E.- Expliqui’m aquesta experiència del parvulari

[FI DE LA CARA A, CINTA 3]

L’experiència al parvulari, bueno, en quan a la feina molt bé, molt maca, una cosa que m’agradava molt, perquè eren nens molt petits. És una acadèmia que és molt petita, a la que hi ha només dos mestres i el director que també fa classes, era molt petita l’escola. I bueno, allà l’únic que faig és estar fent classe i en la que hi ha una relació de treballador i prou. Vull dir, que no, allà no exposo cap problema de res perquè jo el que volia, el que m’interessava era treballar, tindre una feina i que allà tampoc... vaig entrar en unes condicions i ja m’estaven bé, vull dir, faig la meva feina.

E.- Vol dir, que estava contenta amb les condicions, amb lo que li pagaven també?

Bueno “contenta”, sempre tenia que anar darrera perquè em paguessin, vull dir, si podien passaven els dies, a vegades no se’n pagava tot, bueno, però en general em pagaven, vull dir, anava bé. Jo estava bé, jo em sentia contenta perquè estava bé, la feina m’agradava i estava bé. Tampoc... bueno, ja dic, era una cosa molt petita i ja... no tinc massa, amb el director i els altres dos professors que hi havien que eren bastant més gran, sobretot hi havia una professora que era bastant gran que estava a punt de jubilar-se i una altra que era de mitjana edat.

[Truquen per telèfon i s’interromp l’entrevista]

E.- M’estava parlant dels dos cursos aquest que va passar en el parvulari

Sí, que més t’explico del parvulari...

E.- Suposo que deuria ser un canvi bastant important...

No no, vaig estar molt bé i em va agradar moltíssim perquè passar d’aquesta feina, a la que em va anar bé i de cara als pares estava molt a gust també.

E.- De cara als pares dels...

Dels nens. Vull dir que hi havia una bona entesa, eren nens molt petits, bueno hi havia molts nens d’entrada, eren trenta-cinc nens o així. Era una feina tremenda. Però com es tractava... bueno “tremenda”, no hi havia, a aquesta escola no tenia un objectiu de dir, doncs els nens d’aquesta edat han de fer... vull dir que

estiguessin... que era lo que de fet tocava, però és que no es podia fer més perquè amb trenta i pico de nens no es podia fer massa cosa. Era jugar amb ells, explicar-les-hi contes i tal. Però era un tipus d'ensenyament, era de religiosos.

E.- Catòlics.

Catòlics. I aleshores, bueno, ells si que deien: "Bueno, s'ha de fer això, explicar contes, fer això, fer una estoneta...". Però com hi havia nens barrejats, o sigui, havia de petites de tres anys, però hi havia de quatre i de cinc. Llavors havia de fer de tot una miqueta amb ells. Però una mica marcats per lo que ells em deien, lo que ells em donaven que tenia que fer i prou. Era mínim perquè lo que es veia que no es podia fer res amb trenta i pico de nens tant petits, l'únic que podies... res, res, era d'aprendre, d'ensenyar, sinó que més bé era el joc i fer això explicar contes i que et fessin algun dibuix, i exposar-lo allà i coses d'aquestes.

E.- M'has dit que era una escola catòlica, els amos...

L'amo era el director, era l'amo, junt amb un altra director que tenia una altra escola a Sarrià. Era com diríem socis. Es veu que primer havien estat junts i després es van separar, un es va quedar allà a Sarrià i l'altra es va quedar amb això.

E.- I estaven allà l'escola?.

Sí, sí.

E.- I només hi havia dos professores més?

Una senyora, una senyora ja gran i un professor. Però ja, com hi havia nens de tres a catorze anys, diríem, o sigui, tot l'ensenyament tenien, era un pis i tenien allò, hi havia nanos de... bueno, era tota l'EGB.

E.- No només era guarderia diguéssim?

No, hi havia nens més grans ja. Aleshores era un pis i cada habitació, cada sala, perquè estava muntat així a base de... bueno, tirats en bancs i coses d'aquestes, doncs hi era tot, era barrejat de totes les edats. De totes les edats.

E.- Barrejats, a què es refereix?

Bueno, que es feia, cada un... jo tenia la classe dels més petitons però després els més grans i després quan sortíem al pati, a l'hora al pati tothom sortíem, els petis i els grans, allà tots junts, vull dir que era molt així. Però vaig estar això dos cursos.

E.- Per què ho va deixar?

Perquè em vaig anar a viure fora d'aquí de Barcelona, bueno a Bellvitge i aleshores em quedava, quan em vaig casar vaig anar a viure i anava aquí a aquesta escola, però quan va acabar el curs vaig plegar, ja no vaig tornar a l'altra setembre perquè em quedava molt lluny, tenia que matinar molt, tenia molt mala combinació perquè llavors hi havia el Carrilet i tota, bueno tenia que fer unes carreres impressionants. I al final vaig decidir quedar-me a l'Hospitalet, i ja no vaig anar.

E.- Perquè en aquest lapsus de temps, en aquest dos anys es casa?

Entre aquest dos anys, sí, el primer any encara vivia a casa meva i després em vaig a viure a casa de l'Àngel. Quan començo a aquesta escola, al poc temps me'n vaig a casa de l'Àngel i després als onze mesos d'estar a casa de l'Àngel ja em caso. Vaig estar poc temps, vaig estar molt poc temps.

E.- Parli'm una mica d'això, del seu marit, qui era, com el va conèixer...?

Pues el meu marit el vaig conèixer a una reunió del Partit, bueno reunió-festa, reunió-festa que era. Havíem fet totes els joves i tot això, el vaig conèixer. I després al viure allà a casa de la Carmen i l'Àngel, la Carmen, ella estava amb Dones Democràtiques i aleshores el meu marit tenia una cosina que també anava Dones. I bueno, allò que es relacionaven i va anar a casa, bueno, un dia vam estar parlant: "Ah, pues el meu cosí..." "Sí, jo ja el

conec i tal...". I bueno, ens vam tornar a veure un altra dia i llavors ja vam començar a sortir. Això, el contacte va ser allò, entre "el Partido" i la cosina aquesta que... "Ah, pues el meu cosí no sé que... jo tinc un cosí que està la mar de..." "No, si ja el conec, ja el conec" (riures). I bueno, doncs mira, ens vam conèixer, vam continuar i vam començar a sortir. I als onze mesos de conèixer-nos ens vam casar. I ell estava al Partit, estava també al Partit, bueno, continuem la nostra vida al Partit una vegada casats. I bueno, vam tindre els nostres fills i continuem, hem estat molts anys liats amb el Partit sí. Jo em vaig dedicar més quan ja vam vindre a viure aquí a Barcelona, que vam deixar el pis aquest de Bellvitge. Això que explicava que ja començo amb l'escola bressol, primer vaig estar fent un cangur i tal, i després ja vaig fer lo d'escoles bressol i el meu marit doncs ell treballa a una empresa que està al metall i ell pues està al Partit també.

E.- Quin ofici tenia el seu marit quan el va conèixer o de què treballava?

Bueno, ell quan el vaig conèixer treballava sempre d'administratiu. Però de mecànic, primer va estar en uns tallers. I després ja ha estat en una multinacional que ja va fer, sempre ha estat al despatx, d'administratiu.

E.- La comptabilitat i tot això...

Sí, bueno, la comptabilitat, després va anar fent diferents feines, però és del ram del metall. I ha estat sempre al comitè i molt ficat amb la política.

E.- També estava ficat a Comissions?

Sí.

[Fi de la sessió]

E.- 26 de novembre de 1998, entrevista a la senyora Maria Dolors Martínez Gallego, 3ª sessió.

E.- Bé, digui'm això que m'estava dient abans de començar...

Bueno, allò que havia estat pensat per poguer doncs acabar d'aclarir una mica les coses que tu em preguntaves l'altra dia, de més detall, el perquè, que expliqués una miqueta més el perquè. I el perquè és que tampoc li trobo una raó... la cosa és que jo tinc unes inquietuds, a la que començo, que vaig explicar del sindicat, que començo a anar a reunions d'aquestes, que conec a persones del Partit i tal, i mica en mica em vaig involucrant, però també sobre la marxa, sense un objectiu. Sí que hi estava d'acord amb fer això, vull dir, amb estar, anar a reunions o anar a manifestacions o en torn allò que explicava pues defensar com lo de l'onze de setembre o com per exemple quan es va fer un recital del Raimon que es va fer a la... i allà va ser un recital i d'allà es va desencadenar una manifestació al sortir, perquè estava la policia en allà. Vull dir, que les coses han anat, anaven sobre la marxa. Clar, cada vegada, a mida que van passant els anys tu vas agafant una consciència més, o sigui, vas agafant consciència i vas estant més d'acord amb les coses i et vas trobant així involucrada amb les coses d'aquesta manera, però vaja, molt més història per saber i com explicar-te i d'allò, em costa. Em costa en el sentit aquest, perquè ha sigut així, las coses vénen donades, no, d'aquesta manera.

E.- La seva militància al PSUC o la seva participació a Comissions, ara de quina manera ho valora? Ha sigut una experiència positiva?

Home, jo crec que sí, Sí, sí, per a mi... i además estava súper convençuda i estava molt... vull dir, bé, molt bé. I això m'ha donat doncs conèixer molta gent, conèixer una gent molt maca, conèixer... bueno, i després jo, m'ha obert això, veure les coses d'una altra manera i suposo que si no hagués fet això o hagués tingut un altra tipus de vida no hagués fet tota la meua trajectòria aquesta que hi he fet de les..., després, de la feina aquesta de les escoles, que és el col·lectiu aquest i tot això, potser no l'hagués arribat a fer. Jo per a mi ho valoro com molt positiu, Sí, sí.

E.- O sigui, l'experiència de militant ha sigut important per la seva trajectòria professional?

Bueno, més que res, bueno sí, suposo que sí, que m'ha donat una, a veure, militant, m'ha donat això, com una seguretat a lo que jo volia, vull dir, al que jo reconeixia que era una cosa que hi havia injustícies i tal, i això m'ha anat donant una seguretat, sí clar, suposo que sí.

E.- Una seguretat en quin sentit, personal, una seguretat de confiança?

Sí, de confiança i de veure les coses més clares i de dir: doncs sí això és així, té que ser així". M'imagino que si hagués fet això, vull dir, una vida normal i correnta pues seria com la majoria, com ara passa a molts joves, que la política no interessa i llavors et limites a treballar, els estudis, treballar i les teves amistats i ja està. I això m'ha obert altres possibilitats, d'això, de conèixer molta gent, d'anar a moltes xerrades, bueno, de tot, de tot, m'ha obert... jo crec que sí, jo ho valoro com positiu.

E.- M'ha dit que el seu marit era també militant del Partit, del PSUC i també estava a Comissions, els seus fills militen també?

No, els nostres fills no militen, de petits han anat a moltes manifestacions i s'han atipat molt de... (riures) bueno no s'han atipat, no ho han dit ells, el que passa que ells han vist a casa que sí, que s'ha fet tot això però ells són nanos que tenen unes... bueno, són macos de manera de pensar però que no estan ficats en cap, en cap d'allò, políticament, ni res, no, no. El que passa és que són molt capaços de veure i de parlar de les coses i quan veuen una injustícia o quan coses... no sé es parla molt a casa, per exemple aquest dies amb això del Pinochet, ahir quan van donar la noticia la meva filla "Bien!", vull dir, són nanos macos, gent que han rebut doncs suposo que una educació de, de ser, de tindre inquietuds però sense estar ficats en res. Veuen les injustícies, les viuen i s'han alegrat de coses com aquestes però prou, vull dir que no.... No han tingut ells inquietuds o necessitat, si haguessin tingut ganes pues suposo que ho haguessin fet, no, però no ho van fer. També suposo que és el moment. Vull dir, també és molt diferent, ho veig... vull dir, no sé vaja, ja n'hi ha ara joves que estan però no, ells no... Són macos però res més (riures).

E.- L'hauria agradat a vostè que estiguessin potser més...

Jo, aquestes coses les deixo molt lliures sincerament, vull dir, penso que ells són els que han de fer l'opció. No m'agrada per cap puesto el fanatisme de dir és que jo sóc d'aquesta manera i penso així tal: no. Jo vaig fer una opció quan vaig tindre una edat i de la que estic content d'haver-la fet i a ells els hi educat d'una manera com he cregut jo, però sempre ells s'han trobat amb una sèrie de coses com per exemple, que són nanos que no estan batejats i totes aquestes coses, i m'hi he trobat amb problemes quan han sigut més petits, "de per què no he fet la comunió, jo volia fer la comunió?", "Per què has volgut fer la comunió?" allò que li preguntes, ah, i després et surten perquè volia portar un vestit maco o coses d'aquestes, no perquè creguessin ni... I bueno, "pues això ho pots fer quan tu vulguis si vols quan siguis gran", jo els hi deia, quan tinguis ús de raó, vull dir, que sàpigues ben bé que és lo que vols fer, si vols fer la comunió o vols estar batejar o vols fer lo que sigui es fa i ja esta, vull dir, no hi ha cap problema. I després quan ja han sigut grans allò que ho hem parlat: "Que què vols fer", "Jo, res, ni hablar". Vull dir, que no, que suposo una base la tenen, una base d'una sèrie de coses però sense tindre inquietuds per estar militant amb res.

E.- En quin moment surt vostè del PSUC?

Doncs jo surto del PSUC quan, bueno surto, quan comença a ser Iniciativa, vull dir que hi ha aquest canvi més així, però no pel fet que s'ha fet, sinó perquè jo aleshores estic molt, sóc..., o sigui, havia sigut militant i continuo votant i tal, estic d'acord amb el partit però quan em poso amb això del moviment de guarderies, d'escoles bressols, aquí jo ja vaig deixant tot l'altre i ja deixo d'estar al Partit. I estic més a Comissions i amb el moviment aquest de la coordinadora d'escoles bressol i ja no... I després ja...

E.- Que feia allà a Comissions?

Ens trobàvem, ens coordinàvem, d'alguna manera la gent del moviment de les escoles ens trobàvem per, doncs, érem bastanta gent, doncs per portar un criteri conjuntament amb la resta de la gent, per anar una mica més units, la gent que érem de Comissions, per portar tots com a mínim una mateixa trajectòria, vull dir, que tothom podia dir la seva però que com a mínim posar-nos d'acord en una sèrie de coses que volíem, que el moviment aquest fos i que es defensés.

E.- Expliqui'm això, vostès són un grup d'escoles bressol que s'uneixen, em va explicar l'altra dia i com s'arriben a posar d'acord, com es munta aquesta coordinadora, com...

Bueno, doncs nosaltres aquesta coordinadora comença, bueno ens anem trobant... ben bé va funcionar a base de Rosa Sensat que és la gent que feien cursets i coses d'aquestes, escoles d'estiu, i allà ens anem trobant, i vas plantejant el problema que et trobes amb les escoles que són privades, la majoria eren

cooperativa i aleshores allò que vas plantejant el problema i que vols que l'escola pues sigui reconegut o mirar a veure si pot ser, funcionar sobre un patronat. I aleshores ens anem coordinant i ens anem trobant la gent i parlem, i ens anem trobant a les escoles i ens expliquem els problemes que tenim, com treballem, les condicions en què estem, el numero de nens... I a partir d'aquí es com es va ampliant el grup, i arribem a un moment, l'any 76, em sembla -bueno, aquí amb tota la documentació ja ho posa-, fem una tancada perquè volem ser reconegudes pel ministeri de treball, perquè són unes escoles que acollim nens de famílies treballadores. I aleshores pensem que aquesta és una de les vies que hi ha per ser reconegudes i per poguer doncs rebre alguna subvenció i tal perquè sinó no podíem viure. Vull dir, les condicions en que treballàvem era poc nens per moltes persones treballant, vull dir, molts educadors. I aleshores clar, els sous no sortien. I aleshores anem fent això, fem la tancada, aconseguim ser reconeguts, a la que tenim una subvenció ja més fixes cada any, però bueno, el moviment comença a fer-se gran cada vegada fins que arribem a aconseguir que es formi un patronat i aquest patronat que és de l'ajuntament, i l'ajuntament va acollint aquestes escoles privades, que són cooperatives, les va agafant pròpies, se les va fent seves mica en mica. Ara un any entren dos, una altra any tant, fins que ha arribat un moment que són trenta-nou escoles bressols que són de l'ajuntament. Érem només sis municipals que es feien càrrec i ara ja són aquestes, que són totes de l'ajuntament.

E.- Vostè segueix vinculada a Comissions?

Sí, sí.

E.- Ocupa algun càrrec?

No, no. Només hi ha comitè que està, hi ha varios sindicats, al que hi ha també gent de Comissions, llavors tenim nosaltres com a Comissions tenim un representant que està alliberat del treball pel número de persones que som i tal, i després hi ha una secretaria... però no, jo no faig cap cosa.

E.- Ni en va fer mai?

No, no. Sempre ha anat sortint gent i jo he anat... perquè al principi d'estar això, primer perquè tenia la feina aquesta que treballava moltes hores, perquè treballava moltíssimes hores, tenia els meus fills petits i ens ho repartíem i a més a més estaven, a veure, aquí a l'associació de veïns, al barri... bueno, quan es feia alguna cosa pel barri pues ho fèiem i tal. I després ha anat sortint gent, vull dir que no... no hi fet cap càrrec. De propostes de la gent que sortís sí, però sempre he mirat de, a veure si surten uns altres, no. (mig rient). Després se'm va demanar a veure si volia ser del comitè però ens vam trobar amb molts problemes a l'escola, que hi havia gent de diferents ideologies i a la que va haver molt de problema i jo vaig estimar més de no ser del comitè. I aleshores no he sigut tampoc del comitè.

E.- Perquè no es podíem posar d'acord?

Amb la gent d'escola? Perquè teníem visions diferents i aleshores hi havia molts problemes personals. I aleshores em vaig estimar més que... vull dir, deixar-ho que no... hi va haver gent que va estar al comitè, al patronat, que estava molt a favor perquè hi havia, estava amb els socialistes, gent del PSUC i tal, llavors hi havia molts problemes i em vaig estimar més que no estar-me amb això, sinó portava molt mal ambient a l'escola.

E.- Quines coses que no es podien...

Pues enfrontaments, perquè nosaltres... aquest patronat hem tingut gent que eren directors que havien sigut del PSUC i després hem tingut directors que han sigut socialistes. En l'època que havien sigut del PSUC, quan nosaltres tots veiem una cosa que no era la que creiem que tenia que ser o quan no estàvem d'acord o el que sigui, tothom lluitava, tothom criticava, tothom veiem les coses, tothom si convenia es feia el que fos, no. I quan ha arribat el moment que estava els socialistes, doncs els socialistes no es podien tocar, llavors si veies alguna cosa... això ho portava molt mal ambient, vull dir, molt mal ambient, molts problemes, hem tingut molt problemes. I va arribar un moment que bueno, s'anaven portant, les coses es discutien i no passava res, però com per estar jo en un comitè no em veia amb ganes d'estar sempre allà discutint i barallant-me. I és això, no he estat mai.

E.- M'ha dit que estava també dintre de l'associació de veïns del barri, d'aquí de...

Sí, d'aquí.

E.- Això és Camp de l'Arpa?

Clot – Camp de l'Arpa. Bueno, és que tot anava una mica lligat. A l'estar al PSUC que estava per barris, vull dir, la gent que ens coneixíem del PSUC, encara que jo no estava, el meu marit sí, si es feien festes o es feia alguna cosa al barri doncs ens trobàvem, anàvem tots. I llavors quan va començar l'associació de veïns doncs nosaltres també ens vam fer de l'associació i quan es tenia que fer alguna cosa al carrer o es demanava doncs això, que la Meridiana... treure els ponts famosos i tot això... doncs anàvem, bueno, com a veïns del barri que estàvem perjudicats d'una sèrie de coses i estàvem a l'associació de veïns. És això, que estàs ficat a un puesto però que et vas involucrant amb els llocs sense tindre un... res, cap responsabilitat de res, simplement ser un més de, a fer pues el que convingui.

E.- Com... durant la transició, vostè que fa, que està fent? Treballava a les escoles bressols, ha començat ja la lluita per convertir-se en Patronat...

Sí, sí.

E.- I què passa?

Bueno això, que ens dediquem a treballar i a... això ens porta molta feina, moltes hores de treball, moltes reunions, moltes assemblees, molta dedicació de cara a això, a tirar endavant això, i la transició la visc doncs d'aquesta manera, no.

E.- Treballant...

Home...

E.- Diu que està molt involucrada, això afecta en algun moment en la seva vida familiar?

No, perquè ho teníem bastant organitzat. Com estàvem els dos. A mi això em portava hores, moltes hores i al meu marit per la seva banda també, doncs, i teníem els nens que eren petits, doncs ho teníem molt organitzat, "El dia que tu tens reunió jo no...", en fi, ho teníem organitzat d'aquesta manera, bueno, ens vam repartir bastant les coses. Però sí que em estat molt dedicats, Sí, sí, moltíssim, això ens ha portat moltes hores de... era la nostra sortida diríem, la nostra vida, estar lligats amb alguna cosa. I aleshores pues fèiem això, quan un estava a una reunió o estava d'allò, l'altre estava a casa. Suposo que em preguntaves això. Una mica és tindre les coses repartides de alguna manera.

E.- I organitzaven les feines de casa?

Sí, sí, clar i tant (riures)

E.- Com per exemple, qui feia què?

Home, si jo per exemple tenia una reunió i arribava tard al vespre, doncs quan arribava a casa ja tota funcionava, vull dir, els nanos banyats, el sopar fet, i moltes vegades he arribat que tots estaven sopats, vull dir, que ja està, que la feina s'ha fet igual, sí.

E.- Això trobes que era un bon suport?

Sí, i tant, segur, vaja, si no haguéssim pogut repartir les coses d'aquesta manera o no hagués estat d'acord un o l'altre, això no s'hagués pogut fer. I jo recordo que els primers anys d'això de les escoles, quan vam fer la coordinadora aquesta i tot això, això ens va portar moltes reunions i molta, molta dedicació, vull dir molta, moltes hores i molts dies. Vull dir que això ha sigut molt, ha costat, ha sigut un moviment que ha costat molt. Jo havia estat bastant a fora de casa, bastant. I ell, pues també, els dies que hi havia reunió i sinó es feien aquí a casa. Si jo no hi era i no es podia, pues aquí es feien les reunions a casa.

E.- Però ell no estava, no participava en aquest moviment de les escoles bressol?

No.

[FI DE LA CARA B, CINTA 3]

... Doncs havia tingut als fills a les escoles, doncs, igual que sortien pares representats, ell amb l'escola bressol com ja hi estava jo, ell no va fer res, diríem. I després quan van anar a les escoles els nens, aleshores ell sí que va estar a l'APA de l'escola, vull dir, que d'alguna manera es van canviar els papers, ell estava a l'APA tant de l'escola d'EGB, com de l'institut també, va estar a la comissió de l'APA. Vull dir, que sempre hem estat una mica repartits, les coses les hem parlat i ens repartit les feines una miqueta.

E.- Ho troba lògic.

Sí, a més que hi estàvem d'acord

E.- Clar.

Estàvem d'acord (riures).

E.- En comparació potser amb les altres, amb les seves amigues que també estaven ficades en això, era igual?

Hi havia de tot. Hi havia que era igual, vull dir de la mateixa manera de pensar, del mateix partit, doncs bueno que ens trobat... de la mateixa manera de pensar, però hi havia gent que no, que només treballava i prou, vull dir que no eren de res o que no estaven a les escoles a les APA.

E.- Em referia més aviat a aquest consens familiar?

Sí... tenien, havien de diferents, clar són diferents.

E.- Que diríeu vostè que era lo més normal

No puc dir res, per ells lo normal era allò i per a mi lo normal era lo altra.

E.- Em refereixo que abundava més, famílies que estaven unides per aquesta militància o...

Sí, sí, és que el moviment aquest d'escoles bressol, per exemple la gent que tenim, que hem estat fins ara, és ara que fa uns anys que s'està canviant, però els primers anys casi tot era gent amb unes idees molt avançades, gent que tenia moltes inquietuds i casi tothom inclús els pares dels nens, eren gent que estaven ficats tots a alguna cosa o altra. Vull dir, que gent amb moltes inquietuds, gent molt progressista. És ara que està canviant, que hi més variació de gent de tota mena, que hi ha més barreja, gent molt apolítica, abans la gent era més, tenia més... era diferent. Jo sempre ho dic que han canviat molt els pares que havíem tingut els primers anys amb ara, és un canvi totalment diferent.

E.- Són pares més joves, potser?

No només perquè eren joves, perquè en aquella època també eren joves.

E.- Em refereixo que els pares són més joves que...

No, no, més bé són gent que s'ha creat una altra sèrie de necessitats. Vull dir, en aquella època la gent portava els nens a l'escola perquè creia, estaven convençuts de que el nen a l'escola aprenia i que ademés els hi donava a ells una autonomia per poguer treballar, però treballar en el sentit de dir, si són gent... bueno, perquè també teníem bastant gent especialitzada, moltes infermeres, mestres, "i clar si tenim possibilitat de treballar perquè ens hem de quedar a casa cuidant als nostres fills si sabem d'un lloc que podem estar bé, no". I ara la gent que tenim més bé, ara, és gent perquè s'ha creat unes necessitats, o no s'han creat: perquè la societat, vull dir, tal com estan les coses hi ha una necessitat de treballar el pare i la mare. Més be ara és com una, bueno, és una necessitat.

E.- I abans no ho era?

Sí, però era diferent. Era la necessitat, però a més a més convençut del que es feia, del perquè es portava el nen a l'escola. I ara es porta, però per necessitat. Ho veiem diferent. La gent d'ara, això ho hem comentat moltes vegades amb les companyes a l'escola i ho veiem, ara, volen, però no estan molt convençuts.

E.- Perdona?

Volen portar els nens a l'escola perquè necessiten portar-los, però no perquè creguin que... si poguessin i això ho diuen, no tots, però bastants, es quedarien a casa amb els fills.

E.- Les mares.

Les mares. Sí, però clar, tenen que treballar. Això és lo que vivint ara una miqueta. Vull dir que és com una mica... és diferent.

E.- Quines edats tenen aquestes mares més o menys?

Home són joves. Encara que cada vegada tenim mares ja una mica més gran, no és com... Ara ja, trenta i algo, cada vegada són més... són joves per a mi clar, però no són tant joves, tenim entre els vint-i-cinc i trenta-cinc, quaranta, tenim alguns pares de quaranta anys. Lo que més és trenta i algo, sí, trenta-dos, trenta... és l'edat que hi ha... que són grans ja, per tindre fills petits són grans però clar, abans eren molt més joves perquè clar la gent teníem els fills més joves. Però potser també és degut a l'edat aquesta que són més grans i que es veuen els fills, no sé... és que tenen una miqueta com un sentit de culpabilitat de tindre que deixar a vegades els nens a l'escola.

E.- Vostè tenia aquest sentiment de culpabilitat?

Jo no, més contenta, estava molt convençuda. I això que vaig tindre problemes els meus fills, perquè veure'ls en allà sobretot, com anaven a la mateixa escola doncs tenia els meus problemes, al veure allà al fill que jo... que l'educadora que no tenia als seus fills. Però jo no, jo estava convençuda, igual que deia que els primers pares, dels primers anys, la gent estava molt convençuda de portar els nens a l'escola.

E.- No suposava un sacrifici?

No.

E.- Vostè, diria que ara, per aquestes mares de la seva escola sí que és un sacrifici haver de deixar els nens a l'escola?

No dic totes, però hi ha bastantes que sí.

E.- Quin nivell econòmic més o menys tenen...?

Doncs ara és un nivell bastant més baix que el que hi havia abans. Ara ja... tenim de tot, perquè ara la gent entra a l'escola segons les possibilitats econòmiques que treballin, que no estiguin a l'atur, bueno, cada vegada es va canviant. Però hi ha gent d'un nivell de feines de, o sigui, de comerç, perruquers, vull dir, també tenim mestres i tal, però és un nivell bastant més baix.

E.- Més baix que abans.

Sí, sí. I gent que no treballa també, gent que està a l'atur. Vull dir, que també hi ha bastanta gent que està buscant feina i que no trobar i coses d'aquestes, d'aquestes també n'hi ha.

E.- Perdoni, que no me'n recordo ara, quina franja d'edat tenen els nens?

Són petits, entren de quatre – cinc mesos, entre els cinc mesos que és el temps que tenen la baixa aquesta de maternitat, que ho poden allargar una miqueta, fins als tres anys.

E.- Que de fet no és obligatori tenir els nens a l'escola aquesta.

No, fins als cincs no es obligació. Bueno, ara de tres a sis estan acollits també, però tampoc és que sigui una obligació. El que passa és que la pública ja té escola de tres a sis anys. Però nosaltres de zero a tres anys no és obligació. Està més bé reconegut com... més bé social que no... bueno, assistencial, quan nosaltres estem lluitant perquè sigui reconegut pedagògicament que bueno, que sobretot els grans escriptors i pedagogs d'aquesta edat, que defensen aquesta edat, diuen que és l'edat més important. Vull dir, que és la base, de zero a tres anys és quan es formen moltíssimes coses i que per una banda/

E.- Que se'ls ensenya aquest nens a l'escola?

Més que ensenyar és deixar que ells desenvolupin amb tots els aspectes, motriument i de tot, vull dir perquè, els hi poses uns mitjans que bueno, que a casa no acostumen a estar, que els nens acostumen a casa a estar a la cadireta, al parque i molt dormir. I això ens trobat amb pares que quan han arribat al principi de l'escola, "Ai això, no ho fa, dorm, no s'aguanta assegut o fa coses d'aquestes...". I als pocs dies d'estar a l'escola ja... "Bueno, però quin canvi a fet, no". Vull dir, ajudar-los a que es desenvolupin ells, una autonomia pròpia d'ells mateixos de tot, motriu i a tots els nivells. I aleshores també a conèixer amb altres nens. Tant de petits com de grans, els més grandets, de dos o tres anys hi ha més problemes, a conèixer, a repartir, a saber deixar les coses, bueno, la convivència.

E.- És difícil segons quins nens...

Però deu ni do! Dels que vénen així de petitets, de mesos als tres anys, es nota molt la diferència d'un nen que comença a l'últim any, que vénen de dos o tres que també van entrant cada any, es nota diferència, el nen que ve de casa i el nen que està acostumat ja de ben petit a compartir. Se'l nota en tots els aspectes. I els hàbits, el costum de fer les coses i... es nota.

E.- Creu que és beneficiós pels nens portar-los des de petitets a l'escola?

Jo sí. Abans deia que sí, que des de petits, des dels mesos. Ara per una banda penso sí el primer any quan hi ha mares t'exposen el problema: "Bueno, el primer anys m'agradaria tindre'l jo i tal". Bueno, si ho pots fer, és veritat que lo que no ho faci una mare, vull dir, davant de tot és la mare, però si ho poden fer i amb tranquil·litat, bé, però hi ha moltes vegades que també hem aconsellat que de la manera que a vegada es tenen els nens a casa pues és millor tindre'l una horeta tu a casa i dedicar-te aquella hora, que no estar tot el dia amb el nen i que has de fer la feina de la casa, que has d'anar a comprar, que has de tindre tot una sèrie de coses, que tampoc estàs pel nen. Però vaja, jo penso que si ho poden fer, tenen unes avantatges, i si el primer any el volen tindre també trobo que el estar amb la mare també és positiu, està bé.

E.- Quines activitats fan a l'escola amb els nens?

El que fan és jugar, jugar i a la que es dona material per que es vagin desenvolupant la seva capacitat de tot, motriu, de percepció fina, de tot això, a córrer, a pujar, a enfilarse, a saltar i a fer de tot. La marxa per poder caminar bé, correctament, llavors bueno, se'ls hi don de tot. Després es canta també molt, es fa molta música, i bueno, es fan excursions s'expliquen contes. Clar a aquesta edat, lo propi d'aquesta edat és això vull dir, el treball, treball res. Donar a conèixer tot el material possible, tota la cosa que puguin manipular per després quan vagin a escola ja tindran temps d'estar moltes hores asseguts i nosaltres sempre ho diem als pares: tot això que fem és per que ells ho coneguin, és una experiència: el pa, la farina, la plastilina, és per que ho manipulin i aprenguin a d'allò, però no hi ha com a objectiu de fer res

E.- Els seus fills van anar també a l'escola bressol.

Sí, sí.

E.- Però, no estaven mai a la seva classe?

No.

E.- Perquè era una norma?

Sí, ho teníem ja per norma perquè és una mica delicat tindre els mateixos fills a... a més són molt petits i no saben diferenciar que tu ets la mare i que ells, i que allà hi ha altres nens. Llavors sempre ho hem fet així.

inclús hi ha gent que és partidària de no portar-lo a la mateixa escola, per evitar problemes, això són opcions que cadascú en fet. A mi per comoditat m'anava bé portar-me'l a la mateixa escola.

E.- Va tenir mai algun problema tenint els nens allà?

Bueno, quan em veien sí, quan em sentien també (riu), Sí, sí, sobretot el fill, quan va començar tenia nou mesos, que va ser al començament de l'escola i quan em sentia es desesperava, em buscava com un desesperat. La nena ja va ser diferent però vaja també, també... però bueno ho teníem bastant ben organitzat. Si ella era el primer any, doncs jo feia els més grans, llavors els horaris era diferent i no coincidíem al jardí o coses d'aquestes. Però hi ha gent que s'ha estimat més portar-los a una altra escola i han estat més tranquils. Vaja, crec que també és veritat, que estàs més tranquil, perquè hi ha moment que els sents plorar o coses d'aquestes i penses "Ei, que és el meu aquest", però bueno, tampoc... com estava molt tranquil·la d'on estava i qui eren les persones tampoc he tingut problemes.

E.- Quan anys tenen ara els seus fills?

La meva filla té vint anys i el fill té vint-i-set.

E.- Vol parlar-me una mica del seus fills?

Què vols que t'expliqui. Doncs, el meu fill, el que està estudiant o està fent?

E.- Sí.

Bueno, ha estudiat tot l'ensenyament, ha fet el BUP, el COU, va fer un primer any d'enginyeria tècnica, la va deixar, es va posar a fer informàtica i és a lo que està treballant ara. Bueno, segueix estudiant anglès, està fent empresarials per la Universitat Oberta i treballa. Vull dir, que està bastant ocupat, molt actiu en aquest aspecte.

E.- Viu a casa?

Sí.

E.- No s'independitza.

No, encara, encara no té necessitats. Avui dia els joves no tenen tanta presa a marxar de casa com nosaltres teníem, és diferent, suposo que... primera, bueno podria perquè està treballant, però bueno, té uns altres projectes que teníem nosaltres quan érem més joves. I després bueno, es deu trobar bé, perquè sinó marxaria, suposo que això... I després la noia està estudiant/

E.- M'ha dit que té, perdo?

Vint anys. I està fent segon de biblioteconomia i documentació. Després també fa anglès a part, fa de cangurs per treure's algunes pessetes, vull dir, que també està súper ocupada. I després fa una mica d'esport, i ell fill també. Una mica d'estona que tenen lliure, l'esport, però això dic que no tenen massa temps de pensar si ens posen en alguna cosa o políticament o... vull dir, han estar sempre molt, amb això, estudiant, fent alguna coseta fora d'hora d'estudis, anglès i així que fa anys que ho fan i bueno, això esports, el fill jugava al bàsquet, que estava molt lligat a lo del bàsquet, perquè jugava a un equip, va començar molt jovenet, als deu anys o així, fins bastant... ben bé vint i un o vint-i-dos anys, i bueno, quan ja va ser més gran no hi havia problema, però de petit, allò que fèiem els pares, els has d'acompanyar, que juguen a fora, que tal... Lo típic, lo típic que ens trobem tots els pares que tenen fills i que fan activitats i fan coses.

E.- Li hauria agradat que els seus fills fessin algo que potser no han fet?

Suposo que t'agradaria que fossin... bueno, de tot. A mi lo que m'hagués agradat molt que haguessin... la música per exemple, quan van fer a l'escola música tenien –tocaven la flauta, total no feien massa cosa, no-però era de les coses que si haguessin tingut afició, més afició, els hi hagués agradat... m'hagués agradat, que haguessin fet algo de música. Era de les coses que sempre pensava, però després l'han anat deixant i no, no han estat interessats. Jo els hi proposat, eh, però no, no ha tingut èxit, la música si que m'hagués fet gràcia que haguessin fet alguna cosa més. En general bé, estic contenta, de tindre els fills que tinc, són macos.

[FI DE LA CARA A, CINTA 4]

[FI DE L'ENTREVISTA]